

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 17^η του Σεπτεμβρίου 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 213

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

- ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. *Λίγα λόγια για τον κ. Περικλή Γιαννόπουλο.*
- ΟΣΚΑΡ ΟΥΑ ΓΑΛ. *Από τη μπαλάντα της φυλακής του Reading.*
- ΣΠΗΛΙΟΣ ΑΝΘΙΑΣ. *Θεσσαλικά δηγήματα. — Το λιβανωμένο στίκι.*
- Γ. ΖΟΥΦΡΕΣ. *Ένας αγριάνθρωπος (δηήγμα).*
- Α. ΣΙΓΑΝΟΣ. *Η «Κατοχή» και το «21» (ἀπάντησις στον κ. Γε. Σενόπουλο).*
- Δ. ΦΑΟΥΤΑΣ. *Γράμματα από την Κύπρο.*
- ΠΟΙΗΜΑΤΑ. *Τάνταλος, Σπ. Ρίγγας, Ν. Δαλαφωτιάς, Στ. Καραβίας.*
- Δ. Π. Τ. *Φαινόμενα και Πρόγματα (Ο φίλος του Μιχα—Δίβελλος κατά Ψυχάση—Άρθρο Βουργαροφωμιάκης εφημερίδας—Πώς θά σωθῆ ἡ Κρήτη—Ἡ μπόμπα του Ράλλη.*
- ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΠΕΡΙΚΛΗ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟ

Ὁδηγημένος ἀπὸ τὰ διαλαλήματα τῶν ἐφημερίδων, μὲ χαρὰ πρόσμεν' ἀνυπόμονη τὸ σάλπισμά σας, τὸ σάλπισμα τοῦ «Νέου Πνεύματος». Ἀλλὰ πόσο βαθιὰ λυπήθηκα, καθὼς πρωτοδιαβίσασα στὸ «Νέο Ἄστυ» τῆς περασμένης Παρασκευῆς, ἀπὸ τὸ νέο βιβλίό σας, τὸ μέρος ποῦ ἀναφέρεται στὸ μεγάλο μας ζήτημα τὸ γλωσσικὸ, καὶ εἶδα πόσο ἀριλοσόφητα καὶ μὲ τί τρόπο χοντροειδέστατα μιλάτε γιὰ τὴν Ἰδέα, στὸν ἀχαρᾶχτήριστο χαρᾶχτηρισμὸ ποῦ κάνατε τῶν πρωτοεργατῶν ποῦ ἔζηχα καὶ γενναῖα τὴ μεγαλώσανε καὶ τὴν ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἰδέαν αὐτὴ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἠθνοφωτιστικὴ τῶν πρωτοεργατῶν ποῦ δὲν μπορῶ παρὰ νὰ τοὺς τιμῶ καὶ νὰ τοὺς θαυμάζω, ἀνεπιφύλαχτα. Ἄν τὸ «Νέο Πνεῦμα» σας μὲ τὸν ἴδιον τρόπο παίρνει καὶ μεταχειρίζεται καὶ τὰλλα μας ἰδῶ λογῆς προβλήματα καὶ ζητήματα θά πρέπει νὰ τοῦ στήσουμε μυρολόγια.

Γιατὶ ἂν ὑπάρχη *Νεότης* καὶ ἂν ὑπάρχη *Πνεῦμα* στὰ τόσα γύρω μας γερασμένα καὶ ψόφια, μεστωμένο ἀπὸ πνεῦμα καὶ ἀπὸ νεότητα εἶναι τὸ φρόνημα ἐκείνων ποῦ ἤρθατε τώρα νὰ χτυπήσετε ἀπάνω τους χασάπικα, — μὲ συμπαθάτε, — ἐσεῖς ποῦ τόσο εὐγενικιὰ εἶναι ἡ ὄψη σας, καὶ τόσο φροντισμένα ξέρετε νὰ φέρνεστε.

Δὲ θά λάβατε ποτὲ τὸν κόπον νὰ καθήσετε καὶ νὰ τὰ μελετήσετε τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. Γιατὶ δὲ θέλω ποτὲ νὰ πικραδεχθῶ. πῶς, ἐπειδὴ

τοὺς βρίσκετε καὶ τοὺς δὴ ἐμπόδιο δὲν ξέρω σὲ ποῖο πρόγραμμά σας, σὲ ποιὲς θεωρίεσ σας, καὶ ἀντίθετα μὲ τὸ ρητό σας πῶς μοναχὰ ἡ γυμνὴ ἀλήθεια θά μᾶς σώσῃ, μᾶς τοὺς πικρυσιάζετ' ἐτσι - ντροπὴ σας εἶναι! — καὶ τοὺς συκοφαντεῖτε ἀσυνείδητα.

Ἐλάττωμα τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς ἀπὸ τὰ οὐσιαστικώτερα εἶταν ὡς τὰ χτές ὁ χωρισμὸς τῆς ἐπιστῆς ἠμονικῆς σοφίας ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ εὐφυΐα. Ἡ μεθοδικὴ παιδεία ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, καὶ ἡ ποιητικὴ φαντασία ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὑπῆρχαν καθε μιὰ γιὰ δικό της λογαρισμὸ, χωρὶς νὰ ὑποπτεύω, κἄν ἡ μιὰ τὴ χρησιμότητα καὶ τὴ σημασία τῆς ἄλλης. Ἀπὸ δῶθε δάτκαλοι σοφοὶ καὶ σοφιστικοί, κ' ἐρευνητικοὶ καὶ πολυγνώστες βιβλιογράφοι, ἀνίκανοὶ ἢ ἀκαταδέχτοι, μπροστὰ στὴ Ζωὴ καὶ στὴν Τέχνη, κκτφρονώντας ἢ μὴ γνωρίζοντας τὴ δουλειὰ τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ λογοτέχνη. Κι ἀπὸ κεῖ καλοφάνταστοι κ' αἰσθητικοὶ ζωγράφοι τῶν κινήματων τῆς καρδιάς καὶ τοῦ κόσμου, ὅμως, κκθὼς ὅλα σχεδὸν τὰ περιμένον ἀπὸ τὰ φυσικὰ τους χαρίσματα, ἀκατάρτιστοι, καὶ χωρὶς πλατιά καὶ βαθιὰ νὰ γνωρίζουν ὅ,τι τύχαινε νὰ μάθουν, κι αὐτοὶ καταφρονώντας καὶ μὴν ὑποπεύοντες τίποτε ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ὑπομονετικῆς ρυτιδομέτωπης Ἐπιστήμης, ποῦ σκάφτει, ψάχνει καὶ δὲ ρητορεύει, καὶ δὲ φαντάζει. Τὸ χωρισμὸ αὐτὸ ποῦ καὶ σὲ ἄλλους λαοὺς ὑπάρχει, καὶ ὅπου καὶ ἂν ὑπάρχει, κκθὴ κάνει, φάνηκε καὶ τὸν ἔκοψε. ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο ποῦ κακολογεῖτε ἀνάξια.

Καὶ μέσα στὸ ἔργο τοῦ ἑνός, καθὼς μέσα στὰ ἔργα τῶν διανοητικῶν ἐκείνων ἀρχηγῶν ποῦ παρουσιάζονται στὰ ἔθνη σὲ φρισμένους ἱστορικοὺς καιροὺς, στὶς ὀρθρινές, πρὸ πολὺ, ὥρες τῶν λαῶν, ἀπὸ τὸ ἄγνωστο ὡς τὸ Μιστράλ, στὸ ἔργο τοῦ ἑνός βρίσκειται ζευγαρωμένος ἀχώριστα ὁ ἐπιστημονικὸς νοῦς καὶ ἡ πλαστικὴ φαντασία, ὁ γλωσσοπλάστης καὶ ὁ ποιητῆς. Κι ἂν ποτε χτυπήσῃ, καθὼς ὠραῖα τὸ ὄνειρεῖστε, ἡ ἀσμένια καμπάνα τῆς Ἀγαγέννησης, μὲ τοὺς πρώτους χτύπους τῆς καμπάνας αὐτῆς θάντικαλαθηθῆ καὶ τὸ ὄνομα Ἐκείνου.

Ὅσο γιὰ τὸν ἄλλο, δὲν ἔχω πολλὰ νὰ πῶ, γιατί κι ὁ ἴδιος τὰ συχάινεται τὰ λόγια, ἀφωσιωμένος καθὼς εἶναι, στὴ σιωπηλὴ δουλειὰ, στὴ θετικὴ ἐνέργεια. Νομίζετε πῶς τὸν ἐξευτελίζετε τινάζοντάς του ἕνα ἐπάγγελμα, ποῦ κι ἂν εἶναι τὸ δικό του — δὲ γνωρίζω — μπορεῖ νὰ τοῦ εἶναι τίτλος τιμῆς; Σωστὰ τὰ εἶπεσ ἐσὺ, ἀληθινὰ νῆε, τόσο νῆε ὅσο καὶ στοχαστικὴ Ἐρμῶνα, στὸν πρόλογό σου ποῦ, ἔβαλες μπροστὰ στὴ μετάφρασή σου ἀπὸ τὸν «Ἰππόλυτο» τοῦ Εὐριπίδου, στὸν πρόλογο ποῦ μέσα στὶς εἰκαστρεῖς του σελίδες θησαύρισεσ καλοζωγράφιστη τὴν εἰκόνα τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, κελαιδίσμα τοῦ «Νέου Πνεύματος», ὅσο κι ἂν δὲν εἶταν ἄξιες νὰ τὸ λαγα-

κελαιδίσεινε στὰ φύλλα τους οἱ ἐφημερίδες, σωστὰ τὸ εἶπεσ: «Δυὸ — μεῦ φαίνεται — πράματα εἶναι ποῦ θά μᾶς σηκώσουν καὶ θά μᾶς ἀνοίξουν τὴ μαγεμένη πόρτα τοῦ δικοῦ μας πολιτισμοῦ. Τὸ Ἐμπόριο κ' ἡ Τέχνη. Οἱ ἔμποροι εἶταν πάντα καὶ τεχνίτες τρανοὶ!» Κι ἂν τοῦ λείπαν ὅλα τὰλλα του γνωρίσματα μιᾶς κριτικῆς μαζῆ καὶ μιᾶς ἠθικῆς καὶ μιᾶς πατριωτικῆς συνείδησης τολμηρὰ κ' ἐπίμονα ξετυλιγμένης, ποῦ ξέρει νὰ δουλεῖ τὴν Ἰδέα καὶ νὰ καταφρονῇ τὴν πρόληψη, με καθε του θυσία, ὅμοια ἀδιάφορος καὶ ἀκαταδέχτος, θῆφτανε καὶ μόνη ἡ μεταφρασὴ τοῦ τῆς «Ἰλιάδας» ποῦ τὴ βράβεψε τίς προάλλες μὲ τὸ ζωγράφιο θιαβεῖο ὁ «Σύλλογος γιὰ τὴν ἐνθάρρυνση τῶν Ἑλληνικῶν Γραμματικῶν» στὴ Γαλλία, ἔργο ποιητικῆς καὶ στιχοπλαστικῆς ἀξίας τελειωτικῆς, καὶ γιὰ τὴν παιδαγωγικὴ καὶ τὴν πατριωτικὴ του ἀξίαν ἀσύγκριτο, θῆφτανε καὶ μόνη ἡ «Ἰλιάδα» του γιὰ νὰ στεφανωθῆ στὴν Ἀθήνα κάτου ἀπὸ τὸν ἴσκιό τῆς Ἀκρόπολης, καθὼς ὁ Πετράρχης μιὰ φορὰ στὴ Ρώμη.

Ὅχι, κύριε! Τὰ εἶπαμε καὶ πάντα θά τὰ λέμε. Ἄν ὑπάρχη ἰδέα ποῦ φῆτρωσε μακρὰ πολὺ μακρὰ ἀπὸ τὰ καφενεῖα, μέσα σ' ἕνα καθαρώτατο ἄερα ὑγείας καὶ δυνάμης, καὶ ποῦ ἐξακολουθεῖ καὶ συμπληρώνει μιὰ παράδοση φωτεινῆς μελέτης, εἶναι ἡ ἑλληνικώτατη ἰδέα μας αὐτὴ, κι ἔς τὴ βρίζετε ἀσεβέστατα.

Κι ἂν ὑπάρχη ἰδέα ποῦ δείχνει, ὄχι μὲ τῆς ρητορικῆς τὸ ἀεροκοπάνισμα, ἀλλὰ μὲ τὸ φῶς τῆς Ἐπιστήμης τὴν ἐνότητα τῆς Φυλῆς, καὶ ἂν ὑπάρχη ἰδέα ποῦ γι' αὐτὴ τὴν ἐνότητα πολεμᾷ νὰ δουλεψῆ, (ὅσο κι ἂν δὲν τὸ υποψιάζεται τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, γραμματισμένων κι ἀγράμματων, ποῦ βάλθηκε νὰ πιστέψῃ, καὶ τὸ πιστέψ' ἐπὶ τέλους, πῶς ἡ φυλὴ κρατιέται μιὰ καὶ ἀκομμάτιαστη μέσα στὴν παγοθῆκη τῶν περασμένων καὶ ξεψυχισμένων γλωσσικῶν τύπων) ἡ ἐνωτικὴ σφιχτοταλαιάστρα ἰδέα εἶναι καθὼς τὴν ἐνοοῦμε καὶ τὴν ὑπηρετοῦμ' ἑμεῖς οἱ ἀποκηρυγμένοι ἀπὸ σὰς ὄλους, κοὶ σύμμαχοι τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων». Προχτές ἀκόμα ἕνας ἀριστοῦχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου μας, δάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν γραμματικῶν καὶ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας ἀπόστολος ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στὴ Μακεδονία, τὴν ἀπελπισία του ἐμπιστευτικὰ τὴν ἔλεγε, — τί λέγω ἐμπιστευτικὰ; — τὴ μεγαλοφωνοῦσε τὴν ἀπελπισία του ἀπὸ τὴν ἀνικανότητα τῆς γλώσσας πρὸ τὰ παιδιὰ μας πικραδιδονται στὰ σχολεῖα, ἀπὸ τῆς Ἀθῆνας ὡς τῆς Μακεδονίας τὰ σχολεῖα. Τὴ γλώσσα αὐτὴ, Θεέ μου! ποῦ δὲν ἔχει κανένα πραχτικὸ ἀποτέλεσμα, ποῦ μὲ τόσους κόπους τὴ φρετώνει στὰ παιδιὰ ὁ δάσκαλος, καὶ ποῦ τίποτε δὲ χρησιμεύει στὴ ζωὴ; Πῶς νὰ γίνῃ μ' αὐτὴ τὴ γλώσσα Ἑλληνοφῶνος ὁ βουλγαροφῶνος Ἑλληνομακα-

δονίτης, ἀφοῦ τὰ νὰ τῷ τὴ μάθαν αὐτὴ κατὰ λάθος, ἐκεῖ ποῦ κάποια ἄλλη γλῶσσα θῆκε νὰ τοῦ διδάξουν, ἀφοῦ δὲ θὰ τὴ μιλήσῃ καὶ δὲ θὰ τὴ χρειαστῆ στὸν κύκλο τῆς ζωῆς του, καὶ ἀναγκάζεται ἐπὶ τέλους νὰ τὴν πετάξῃ σὴν καινούριον στενὸ ὑπόδημα ποῦ τὸν ἐνοχλεῖ καὶ προτιμᾷ νὰ μείνῃ μὲ τὰ δικά του τρύπια καὶ ἔλεειν, ὅμως ἀνετα παλιοτάπουτσα, ἐκεῖ ποῦ ὁ βούλγαρος στὸ σχολεῖο του δὲ θὰ διδαχτῆ παρὰ σωστότερα καὶ σοφώτερα νὰ μεταχειρίζεται τὴ μιὰ του γλῶσσα τῆς ζωντανῆς; Καὶ πῶς νὰ ποχτήσῃ ζωντανὴ ἑλληνικὴ συνείδηση ὁ παραδρήμενος ἀπὸ αἰῶνων παραδρήμενος βουλγαρομίλητος; Ἑλληνομακεδονίτης χωρὶς ζωντανὸ λόγον ἑλληνομίλητος; Καὶ ὁ ἀριστοῦχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου μας, ὁ δάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐθνικῆς ιδέας ἀπόστολος ἀπ' ἄκρην σ' ἄκρην στὴ Μακεδονία τελείωσε τὸ λόγον τοῦ ζητιανεύοντος ἐλεημοσύνη γιὰ τὰ παιδιά τοῦ σχολεῖοῦ του, λίγα τραγούδια καμωμένα ἀπὸ τὸν ποιητὴ ἐξεπίτηδες γιὰ κείνα, λίγα τραγούδια ἀπλά καὶ πατριωτικὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ, λίγα τραγούδια τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀλήθειας καὶ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ κλέφτικου καταφρονεμένου ταρτουχίου, τοῦ ἄξιου καὶ στὰ σκλοπάτια τῶν Περθενῶνων νὰ πατήσῃ χωρὶς νὰ ντραχιάσῃ γι' αὐτὸ τὰ κόκκαλα τῶν προγόνων, καθὼς θά ντραχιάσῃ ἀπὸ τὰ πατήματα λογῆς καλοποδεμένων ποδαριῶν. Οἱ σύμμαχοι τῶν Βουλγάρων εἶστε; εἶστε!

Καὶ εἶναι λυπηρότατο πρᾶγμα κανεὶς νὰ βλέπῃ κ' ἐσὺς ἀκόμα νὰ τινάζετε μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ ὄχλου, γιὰ νὰ τὰ θαμπώσετε, τὸ προστυχώτατο πυροτέχνημα «τοῦ ὑπερτάτου ναοῦ τῆς Οἰκουμένης». Ποιητὴς καθὼς εἶμαι, — ὅποιος καὶ ἂν εἶμαι — νομίζω πῶς ἔχω δικαίωμα νὰ μιλῶ, καὶ πολλές φορές ἡ ἄκρη τοῦ κοντυλιοῦ μου, ἀνάξια ἴσως, ἀλλὰ μὲ τὴν τιμὴ ποῦ ταιριάζει στὸ μεγάλο το χλασμα, σκάλισε μέσα στὸ στίχον μου τὸ νομᾶ του. Μάλιστα σ' ἕνα ποίημα μου ἀνέκδοτο, στὴ «Φλογέρα τοῦ Βασιλέως», βρίσκειτ' ἕνας ὕμνος στὸν Περθενῶνα ποῦ αἰσθάνομαι πῶς θὰ ζήσῃ, — χωρὶς ψεύτικη ντροπὴ τὸ σημειῶναι — πῶς πολλὰ καὶ ἀπὸ πολλὰ σοφὰ ἀρχαιολογικὰ παρθενολογήματα. Καὶ ὅπου συχνὰ πυκνὰ μοῦ ἔτυχε νὰ σταματήσω σὲ ποιητικῆς ὁμορφίαν κομμάτια φουσημέν' ἀπὸ τοῦ Περθενῶνα τὴ λκτρεία, εἶναι στὰ γραμμένα πολλῶν καταραμένων ἀπ' αὐτοὺς ποῦ σὺς χαλᾶνε «τὴν ἐνότητα τῆς φυλῆς»

Μὰ ἐδῶ κανεὶς θυμᾶται τὸ λόγον τοῦ φιλόσοφου: «Ὅλα τοῦ κόσμου ἐδῶ κάτω δὲν εἶναι παρὰ σύμβολα καὶ ὄνειρα». Κἀλλους ὄνειρο, ἀλλὰ καὶ σύμβολο πολυνόητο καὶ ὁ Παρθενῶνας μας. Μαζὶ σύμβολο μέγα καὶ ἀθάνατο καὶ πανέμορφο, καὶ σύμβολο μωρὸ καὶ ἐνοχλητικὸ καὶ κάλπικο καὶ ἀνυπόφορο, σύμφωνα μὲ τὸν ἄνθρωπον, μὲ τὴν περίστασιν, καὶ μὲ τὸ νόημα ποῦ γιομίζεται τὸ λείψανον τοῦτο, πότε ἀπὸ καλλιτέχνες καὶ ἀπὸ σοφοὺς καὶ ἀπὸ δημιουργοὺς, πότε ἀπὸ σχολαστικούς, καὶ ἀπὸ μωροσοφοὺς, ἀπὸ ξόανα καὶ ἀπὸ ζώφουτα. Καὶ καθὼς ὁ πολυβασανισμένος αὐτὸς ναὸς γράφτηκε νὰ πληρῶσῃ ὅλες τίς ἀμαρτίαι τοῦ Γένους καὶ περᾶσαν ἀπ' αὐτὸν ὅλες οἱ τύχαι καὶ ὅλοι οἱ καιροὶ τῆς ἱστορίας μας, καὶ ἔζησε καὶ ἔπαθε καὶ μεταμρφώθηκε μ' αὐτοὺς, ἐθνικὸς, καὶ χριστιανὸς καὶ ὀρθόδοξος καὶ φραγκομιμένος καὶ ναὸς καὶ ἐκκλησιὰ καὶ παλάτι καὶ μπαρουτοθήκη καὶ ντζαμί καὶ γυναικωνίτης καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο ἀκόμα, ἔτσι καθε τόσο παίρνει τὸ χρῶμα καὶ ἀπ' ὄλους μας τοὺς στοχασμοὺς καὶ ἀπ' ὅλα μας τὰ ὄνειρα, καὶ ὅπως εἶναι μιὰς δόξας καὶ μιὰς καλλονῆς τὸ εἶδωλον, γίνεται καὶ τὸ σημάδι ἐνὸς ξεπεσμοῦ, ποῦ δὲν ξέρει τί τοῦ γίνεται, καὶ ἡ πρόφασιν καθεμιάς ἀστοχασίας περισσόλογης. Κ' ἔτσι θὰ ἐξηγήσουμε πῶς, μέσα στὴν ἀνοιχτομάτα καὶ ἐλευθερόστομη γνώ-

μη μερικῶν, ἡ ιδέα τοῦ σεβαστοῦ ἐρείπιου, ἡ, καλήτερα, ἡ τίτλια τοῦ ἐμειτάλλουσις γεννᾷ τὴν ἀθυμία καὶ τὴν ἀγανάκτησιν, καὶ τὸ βλέπουμε νὰ ξεσπᾷ, τὸν πόνον αὐτὸ καὶ τὸ θυμὸν, μέσα στὰ ἔργα αἰσθαντικῶν καὶ γενναίων ποιητῶν μας καὶ πεζογράφων, μυθιστοριογράφων, δραματογράφων. Καὶ βίβλια. Ἄν εἶναι γραμμένο, ὡ ἱερὸ σύντριμμα τοῦ ἀρμονικώτατου πολιτισμοῦ, νὰ βρῆσκονε σ' ἐσένα καταφυγὴ καὶ στήριγμα καθε τόσο κωμικοτραγικῶν ταρταρινισμῶν, καλῆτερα νὰ πείσῃς νὰ ποσυντριφθῆς, νὰ γίνῃς σκόνῃ μπόρει τότε, μιὰν ὄρ' ἀρχήτερα, νὰ λυτρωθῆμε ἀπὸ τέτοιαις πικραγῆλαις, ἀπὸ ἀρχαιολατρεῖς τέτοιαις!

Αὐτὰ τὰ ἄκριτα λόγια σας τὰ ἐγκληματικὰ μὲ ἀναγκάσανε νὰ σὺς διευθύνω τὰ πρόχειρα τοῦτα λόγια. Ἄν τὰ πάντοῦσα τὰ λόγια αὐτὰ σὲ ἄλλου γραψίματα, θὰ τὰ καταφρονούσα, καὶ θὰ σώπαινα, καθὼς τὸ συνηθίζω. Ὅμως τὸ πρᾶγμα ἄλλαζει ὅταν ἔρχεται ἀπὸ σὺς. Ὅχι πῶς μὲ ξάφτισε τὸ χτύπημά σας. Εἶστε ἀπὸ τοὺς λίγους ποῦ εἶχα τὴ χαρὰ νὰ τοὺς βλέπω καμιά φορά στὴ μοναξιά μου. Εἶστε ἀπὸ κείνους ποῦ μοῦ δίναν ἀφορμὴ νὰ στοχάζομαι πῶς ὑπάρχουν ἄνθρωποι μὲ χαραχτήρα καὶ μὲ λογισμὸν, φερμένοι στὰ φτερά τῶν ὠραίων ἰδανικῶν. Ἄνθρωποι ποῦ μ' αὐτοὺς ἀλλάζει κανεὶς λόγια κάπως διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ νάλατα τῶν σαλονιῶν καὶ τὰ λαφροστόχαστα τῶν καφενείων. Ἀλλὰ μήτε οἱ εὐγενεῖς ἐπιφυλακτικοὶ σας τρόποι στὸ ἀγγίγμα καθε ιδέας ποῦ θὰ τὴ βλέπατε διαφορετικὰ ἀπὸ μὲ, μήτε ἡ νοσταλγικὴ λαχτάρα ποῦ εἶχατε γιὰ μιὰ γαληνὴ θετικὴ καθάρια καλλιτεχνικὴ ἐργασία, μήτε ἡ ἐκτίμησι καὶ ὁ σεβασμὸς ποῦ δείχνατε γιὰ κάποια ἔργα μου, μὲ φέρνανε νὰ λησμονῶ πῶς εἶχα μπροστὰ μου ἕναν πολεμιστὴ ποῦ ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ζητοῦσα νὰ λογαριασθῶ μαζὶ του, καὶ ἕναν ἀντίδικον ἀσυμβίβαστον, καὶ ἕναν σατυριστὴ ποῦ δὲν κρατιέται καὶ ποῦ δὲ σέβεται.

Μὰ τί νὰ σὺς πῶ; Ὅσο καὶ ἂν ἀκόμα, καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὸ τελευταῖον σας πραξικόπημα, θέλω νὰ πιστεύω πῶς τὸ φέρεσιμό σας πρὸς ὠρισμένα πρόσωπα καὶ πράγματα δὲν πηγάζει τόσο ἀπὸ τὴν ἀνθρωπινὴ σας συνείδησιν, ὅσο ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς σατυρικῆς σας τέχνης, δὲν τὸ περίμενα πῶς εἶσατε ἰκανοὺς νὰ μιλήσῃτε ἔτσι ἔλεεινὰ γιὰ τὰ πολυσεβαστα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἰστοριογράφον. Ἐλαβα τὸ «Νέον Πνεῦμα» σας, ἀφοῦ τὰ εἶχα γράψῃ αὐτὰ. Καὶ σὺς εὐχριστῶ. Τὸ μικρὸν σας βιβλίον εἶναι συνθεμένο γιὰ νὰ προξενῇ ὄχι μικρὴ ἐντύπωσιν. Μιὰ πνοὴ πνέει μέσα του πλατεῖα συνθετικὴ. Ἀνοίγει παραθύρα, δείχνει ὀρίζοντες, σπέρνει στοχασμοὺς, ὑποβάλλει ιδέαις, κηρύχνει ἀλήθειαις, ζυπνάει τὴν ἱστορίαν, γαργαλίζει τὴν περιέργειαν, τεντώνει τὰ μάτια τῆς Κριτικῆς. Ἐχει σελίδες δυνατὰ γραμμέναις, καὶ ἡ ρητορικὴ του εἶναι καὶ ἡ ἀρετὴ του καὶ ἡ ἄκρεια του. Ὅμως καὶ πόσες ἀπορίες δὲ γεννᾷ, καὶ πόσες ἀνησυχίας δὲ φέρνει!

Κάτου ἀπὸ τὰ περισσὰ καὶ τὰ γυαλιστερά σας λόγια ὁ λόγος δὲν κρατιέται πάντα οὐσιαστικὸς, στερεοθεμελιώτος. Ὁ κύκλος τῆς σκέψης σας εἶναι σπαρμένος ἀπὸ μεγάλα χασμάτα ποῦ μαυρίζουν, χασμάτα ἀνεξερεύνητα, ἴσως ἀδειανά. Τὰ ἐπαναστατικὰ σας ὄπλα δὲν εἶναι πάντα ἄξια τοῦ καιροῦ. Μὲ ὅλη σας τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὸ Καρυοφύλλι, τὸ μεταχειρίζεσθ' ἐκεῖ ποῦ δὲν πρέπει, ὄχι σὺν ὠραῖο σύμβολον μακροσμένου ἠρωτισμοῦ, μὰ σὺν ὄπλον σημερινοῦ πολέμου. Τὴν Ἐπανάστασιν, καθὼς τὴ σαλπίζετε, μὲ κάνετε νὰ ὑποπτέω πῶς μπόρει ὡς τὸ τέλος ἀνά μᾶς βυθίσῃ — κατὰ τὴν ἴδιαν σας φράσιν — χειρότερα εἰς χειροτέρους τραγελάφους καὶ σκότῃν.

Πεθαίνουμα, μᾶς λῆτε, γιὰ τὴν σκοτώσαμε τὸ

Πνεῦμα. Καὶ στοχάζομαι πῶς μέσα στὸ ἐπαναστατικὸν σας μεθύσι σβάρνα τὰ πύραυλοι καὶ αὐτὰ ἀκόμα τὰ πνευματικὰ. καὶ αὐτὰ ποῦ μᾶς προβάλλουνε σὺν κάποιο προμήνυμα πῶς μπόρει ἀκώπιατα εἰς τοὺς κυανοροδίνους κέρας ἀσημένια καμπάνα νὰ σημάνη τὸν ὄρθρον τῆς Ἀναγεννήσεως. Καὶ ἀπάνω καὶ σ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα πατάτε μὲ πόδια Κάλιμπαν καὶ καὶ μὲ πείνα Πολύφημου, γιὰ νὰ τὸ σκοτώσετε καὶ αὐτό.

Ζητᾶτε νὰ στήσετε σὲ νέα στερεὰ θεμέλια τὴ νέα σας Ἑλλάδα. Μὰ εὐκόλως βλέπει κανεὶς πῶς δὲν εἶσατε λυτρωμένοι ἀπὸ τὴ σημαντικὴ ἀρρώστια τῆς Ρωμαιοσύνης, ὅσο καὶ ἂν τῆς ψέλνεται, μὲ τὸ δίκιο, καὶ τόσο πλατύστομα τὸν ἀναβαλλόμενον. Ἡ ἀρρώστια εἶναι πῶς μὲ ὅλη τὴν ἀγάπην ποῦ δείχνατε πρὸς τὴ Φυσιολογίαν, φωνάζοντας καὶ ξανακραζώντας πῶς πρέπει πρῶτα καὶ ἀπ' ὅλα νὰ προηγηθῇ τὸ φυσιολογικὸν ἐξέτασμα τοῦ Ἑλληνα καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, κουβαλᾶτε τὸ ὕλικόν σας, γιὰ τὸ χτίσιμο τῆς Πολιτείας σας, ἀπὸ τὸ γαλάζιον αἶμα τῆς Μεταρρυθτικῆς.

Μόνον ἡ γυμνὴ ἀλήθεια θὰ μᾶς σωσῇ. Ὁ Ἑλληνας εἶναι ὁ διαλεχτὸς καὶ ὁ ζηλευτὸς, καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο συμφωνῶ μὲ δὲν εἶναι. ὄχι, δὲν εἶναι «ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Κυρίου». Ὅταν σαλπίζετε πρὸς ἄντρες, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ νανακάνετε τόνους παιδιᾶτικων παραμυθιῶν. Καὶ ἄλλοι λαοὶ εἶναι δυναμει περιούσιοι, καὶ ἄλλοι λαοὶ μπόρει νὰ γίνουσι. Ἄν θάνασθῃ ἡ Ἑλλάς, δὲ θάνασθῃ ἡ μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς Χίμαιρας, ἀλλὰ μὲ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ δὲ Ἀθηνᾶ εἶναι ἡ θεὰ τῆς σοφίας. Καὶ σοφίαν ἔα πῆ πράγματα καὶ Ἐπιστήμη.

Καὶ τὰ πράγματα μᾶς λένε:

Ὅχι. Ὁ Εὐρωπαῖος δὲν εἶναι πιά ὁ βάρβαρος. Δὲν μπόρουμα παρὰ καὶ πρὸς αὐτὸν νὰ εἶμαστε γυρισμένοι, ἂν θέλαμε νὰ μπόυμε στὸν ἴσιον δρόμον. Ἄλλο πρᾶγμα ὁ φραγκισμὸς, ὁ ξεφυλιστικὸς καὶ ἐξευτελιστικὸς, ποῦ εἶναι πληγὴ γιὰ μᾶς, καὶ ἄλλο ὁ Εὐρωπαϊσμὸς. Σήμερα Ἑλληνισμὸς χωρὶς Εὐρωπαϊσμὸν εἶναι κάτι τι μισὸ καὶ ἄπλεον. Ἀδύνατον μᾶς ξανάρθῃ τῆς ὁμορφίαν τὸ θᾶμα, ἡ Ἑλένη, παρὰ μὲ τὸ καινούριον τῆς τὸ ταῖρι, ἀπὸ τὰ μεσαιωνικὰ τὰ χρόνια, παρὰ μὲ τὸν ξένον, τὸ Φαουστο.

Γιὰ νὰ δυναμώσουμε, ἔχουμε ἀνάγκην συχνὰ νὰ ρουφᾶμε ἀπὸ τὸ Κλέφτικον ἠρωτικὸν κρασί, ὅσο καὶ ἂν τὸ λῆτε ἀναρχικόν. Καὶ πρέπει νὰ πίνουμε καὶ ἀπὸ τὸ φραγκικὸν παλιὸν κρασί, ὄχι, βέβαιον, ἀπὸ τὸ παλιόκρασον.

Ὁ Κλέφτης εἶναι ὁ πρωταγωνιστὴς μέσα στοὺς μεγάλους ἠρωτικὸς καιροὺς ὅμως παύει ἡ βασιλεία του ἐκεῖ ποῦ ἀρχίζει τὸ σύνορον τῆς καλοσυνταγμένης Πολιτείας. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν ὥραν ποῦ ἡ Πόλις παρῆκε, ὡς τὸ Εἰκοσιένα, καὶ ἀπὸ τὸ Εἰκοσιένα ὡς τίς μέρες μας αὐτῆς, τῆς ἐπαψῆς ὀλίγη καὶ ἀνάγκη τοῦ Κλέφτη, καὶ ἡ Πολιτεία μας μ' ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα ἐνὸς Κράτους τῆς καὶ ἐνὸς βασιλείου, ἔπρεπε νὰ πᾶσῃ νὰ εἶναι καλὰ καλὰ (καὶ χωρὶς τὰ καλαμπούρια τῶν ἔξυπνων), ἕνα μεγάλο Κλέφτικον λημέρι; Καὶ ἂν κακὸν ἔκαμε τὸ νὰ παραδοθῇ τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον στὴν κυβέρνησιν τοῦ ἀπολίτιστου καὶ τοῦ ἀνήμερου Κλέφτη, δὲ βρίσκειται τοῦ κακοῦ αὐτοῦ ἡ πηγὴ σὲ ἄλλο μεγαλύτερον κακόν, στὸ ὅτι παράκαιρον, βιαστικὰ καὶ ἀπροετοίμαστα, δὲν ὠργανώσαμε, ἀλλ' αὐτοσχεδιάσαμε τὸ Εἰκοσιένα, ἐπανάστασιν ποῦ πρῶτος ὁ Καποδίστριας δὲν τὴν εἶδε μὲ καλὸν μάτι; Καὶ ἂν ὁ Κλέφτης, καθὼς θέλετε νὰ πῆτε, τὴν σκότωσε τὴν Ἑλλάδα, πῶς βαρὺ κακούρημα δὲν εἶναι, μέσα σ' αὐτὸ τὸ βασίλειον, ὁ σκοτωμὸς τῶν ἰδανικῶν τοῦ Κλεφτισμοῦ; Ἐμεῖς τὸν ἐσκοτώσαμε τὸν Κλέφτην, ἡμεῖς οἱ πατροχτόνοι!

Κι ὁ Φαναριώτης κι ὁ Διδάσκαλος, αὐτὸ τὸ ζευγάρι τοῦ «Πανελληνίου Ἰδανικοῦ», καθὼς τὸ θέλετε, δὲν εἶναι μὰζι καὶ τὰ σημάδια τοῦ ραγιαδισμού καὶ τοῦ λογιωτατισμοῦ, λείψανα τοῦ κακοῦ βυζαντινισμοῦ ποὺ ἂν ὠφέλιμα κι αὐτὰ μὰζι σταθῆκεν καὶ σεβαστὰ, μὰζι βλάψαν τόσο, ὥστε νὰ δυσκολεύεται κανεὶς νὰ τὰ τοποθετήσῃ στους κερδεῖσους τῶν «Πανελληνίων Ἰδανικῶν».

Αὐτὰ, πρόχειρα καὶ βιαστικὰ.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΑΠ' ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Μ' ἀστέρινες ἀναλαμπές σὲ κόμην, στῆθος, πλάτη, σὲ εἶδ' ἀφρόχυτη σκιὰ στὸ δάσος κάποιον βράδον, τέτοια! ποὺ ἀκόμα, κλείνοντας τὸ μαγεμένο μάτι, σὲ νοιώθω στὰ ματόφυλλα λευκὰ τοῦ αἰθέρα χάδι...

Κι ὅσο μπροστά μου φέρνω σε νυφούλα στολισμένη μὲ τρὲς πικρὰ τῶστρον πλέκανε μ' ἀχτίδες μαγικῆς, ξαναχαράζει πλάγι σου καὶ κάθε ξεχασμένη εἰκόνα πικρὺναι ψυχῆ σὲ δίπλες μυστικῆς.

Ὅ,τι ἀγνώ κι ἂ χάριδεψε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου, κάθε ὠραιότη ἀπλαστὴ καὶ καθετὶς ποὺ ἐντός μου μὲ λευκὴ φλόγα φωτίσει τὰ θάμπη τῆς ζωῆς μου, στολίδι στὴν εἰκόνα σου τὸ ξαναφέρνεις μπρός μου.

Κι' ἄθελα—ὅαν προφτάσῃ με τοῦ μισμοῦ μου ἡ ὥρα καὶ σ' ἐρημιῆς ἀλόουδες τὰ μάτια γυριστὰ κλειστοῦν—νὰ μείνῃ, ἀγάπη μου, τὸ εἶδωλό σου, ὡς σὰ χάδι αἰθερόπλαστο σὲ βλέφαρα κλειστά... (τώρα)

TANTALOS

Η ΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΤΟ «21»

(ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ κ. ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟ)

Στὰ τελευταῖα «Παναθηναῖα» ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος ξαναφέρνει τὸ λόγο στὸ «21» τοῦ κ. Βώκου καὶ πασχίζει ν' ἀποδείξῃ πόσο ἀδικήθηκε τὸ ἔργο ἀπ' τὴν ἐλευσινὴ ἐκείνη παράστασή του. «Τὴν ἐντύπωσή μου ἀπὸ τὸ «21» εἶλα ἀπὸ τὸ χειρόγραφον καὶ τὰς δοκιμὰς γράφει ὁ κ. Ξ.

Δὲ μπορεῖ κανεὶς ν' ἀρνηθῆ πῶς ἀπὸ τὸ ἐξωφρενικὸ παίξιμο τῶν ἠθοποιῶν τοῦ «Πολυθεάματος» κι' ἀπὸ τὴν παραγκιοζίστικη σκηνή του οὔτε ἔργο

οὔτε καὶ συγγραφέας μπορούσε νὰ βγῆ κερδισμένος. Εἶδα ὅμως τὸ «21» δὺο βράδια στὴ σειρά. Κι' ἀντὸ πρῶτον βράδι ἠθοποιοί, σκηνή, καὶ σκηνικὰ κατάρτην νὰ γελοιοποιήσουν τὸ δῶμα μπρός στὰ μάτια μου, δηλαδὴ ἀνὰ μὲ συνταυτίσουν μὲ τοὺς καινοτέρους θεατὰς καὶ νὰ μὲ κάνουν ἀνίκανον νὰ ξεχωρίσω ἀπὸ τὰ χάλια μιᾶς παραστάσεως τὰ προτερήματα ἐνὸς ἔργου», τὸ δεύτερον βράδι, τέτιο πρᾶμα δὲ μπορούσε νὰ γίνῃ ἀφοῦ πῆγαῖνα προετοιμασμένος πιά ὄχι νὰ δῶ θεάτρο μὰ ν' ἀκούσω σκέτα τὸ ἔργο ὅπως θὰ τᾶκουγα π.χ. ἀν'μοῦ τὸ διαβάζε κάποιος. Γιατί μιὰ κ' ἤξερα ὅλα τ' ἄσκημα ποὺ θὰ μοῦ παρουσιάζε ἢ παράστασι εἴμουνα ἔτοιμος κι' ὀλόκληρη τὴν προσοχή μου ἐβαζα ὄχι στὸν ἀξιοθρήνητον τρόπο ποὺ μιλοῦσαν ἢ κουνιόντουσαν τὰ πρόσωπα, μὰ στὰ λόγια τοὺς μόνο καὶ στὴν ψυχὴ τους, σ' ὅ,τι εἶπε τέχνη, σὲ δράση, καὶ σὲ ποίηση φανέρωναν αὐτὰ. Ἔτσι νομίζω πῶς εἶμαι πάνω κάτου στὴν ἴδια θέση μὲ τὸν κ. Ξενόπουλο ποὺ διαβάσει τὸ χειρόγραφο.

Πάλι ὅμως ἔχω τὴν ἀτυχία νὰ μὴ συμφωνῶ καὶ νᾶχω πάντα τὴν ἴδια ὅτι τὸ χειρόγραφο δὲ μπορεῖ νὰ δώσῃ καμιά ἐντύπωση καλύτερη ἀπὸ μιὰ παράστασι ὅσο κωμικὴ κι' ἂν εἶναι. Γράφει ὁ κ. Ξενόπουλος «Ἄν ἡ Κατοχὴ εἶναι ἀπλοῦν ἐπεισόδιον τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας ἀνεπτυγμένον εἰς δῶμα, τὸ «21» εἶναι ὀλόκληρος ἢ Ἐθνικὴ τραγωδία συνεπτυγμένη εἰς ἐν φανταστικὸν ἐπεισόδιον.» Ἡ «Κατοχὴ» γέννησε τὸ «21» καὶ πολὺ σωστὰ ὁ κ. Ξ. βρῆκε σχέση μετὰ τὸν. Ὑπάρχει ὅμως ὁ διαφορετικὸς τρόπος ποὺ καθένα ἀπ' αὐτὸ βγῆκε ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ συγγραφέα. Στὸ πρῶτον ἔργο, δηλαδὴ πρὶν ἀκόμα παρασταθῆ, ὁ κ. Βώκος δὲν εἶχε ἀνακαλύψει τὸ κρυμμένο δημοκοπικὸν ταλέντον του κ' εἶχε παραγνωρίσει φαίνεται τὸ πνεῦμα του*. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ «Κατοχὴ» του ἔχει στιγμῆς ποὺ δείχνει κάποια ἐκλεχτικότερη προσπάθεια. Ὑστερα ὅμως ἀπὸ τὸ θρίαμβον ἄστραψε φῶς κ' ἐγνώρισε ὁ συγγραφέας τὸν ἑαυτὸ του. Πείστηκε φαίνεται πῶς τὸ πνεῦμα του τὸν ἐσπρωχνε πρὸς τὰ ἔργα τῆς ρουτίνας. Ἔτσι ἔγινε τὸ «21».

Ὁ κ. Βώκος ὀνόμασε τὴν «Κατοχὴ» ἐθνικὴν τραγωδίαν ὁ κ. Ξενόπουλος τὴν κατεβαίνει στὸ δῶμα.

(*) Ἀπόδειξι πῶς στὴν ἀρχὴ ἡ «Κατοχὴ» εἶχε τίτλον «ἱστορικὴ σκηνογραφία» καὶ ὕστερα ἔγινε ὅ,τι ἔγινε.

Σὰ δυσκολοταίριαστος μὰς φαίνεται ὁ τίτλος δῶμα σὲ μιὰ ἱστορικὴ ἀνότητῃ ἂν θέλετε στὴν οὐσία τῆς καὶ στὴν πνοή τῆς, σκηνογραφία ποὺ σχεδὸν καμιά δραματικὴ ἐννοια δὲν ἔχει, ποὺ εἰν' ἀκόμα καὶ ψευτικὴ κι' ὀχλοκρατικὴ στὴ θέσι τῶν ἠρώων τῆς. Προτιμοῦμε νὰ τὴ λέμε «Ἐθνικὴ τραγωδία» μιὰ ποὺ ὁ τίτλος αὐτὸς ξέπεσε τόσο πολὺ. Ἄς μὰς ἀφίσουν τουλάχιστον τὸν ὄρον ἀδῶμα ἠῶσως μὰς χρειαστῆ κάποτε στὸ χραχτηρισμὸν ἔργων κάπως πῶς σεμνῶν ἀπὸ μιὰ «Ἐθνικὴ τραγωδία».

«Ὀλόκληρος ἢ ἐθνικὴ τραγωδία (τί ζευτελισμός τὸ 21 Ἐθνικὴ τραγωδία!) συνεπτυγμένη εἰς ἐν φανταστικὸν ἐπεισόδιον», στὸ ἐπεισόδιον τῆς Μαντῶς τῆς δυστυχισμένης αὐτῆς κόρης ποὺ πιάνει ὀλόκληρον τὸ ἔργο τοῦ κ. Βώκου κι' ὅπου σταθῆ κι' ὅπου βρεθῆ ἀρχίζει ν' ἀγορεύῃ σὰ ρήτορας ἀντιβουργαρικῶν συλλαλητηρίων, ποὺ μὰς γεμίζει μὲ παχειὰ λόγια μιλώντας μας ὅλο γιὰ πίστη, πατρίδα, λευτεριά, ποὺ εἶναι ὅλο φλυαρία καὶ ξεφωνητὰ καὶ πουθενὰ δὲν εἶναι αἴσθημα, οὔτε ποίηση, οὔτε πνοή, οὔτε τίποτα ἀπ' ὅσα ζητᾶει νὰ βρῆ ὁ κ. Ξενόπουλος. Ποῦ εἶναι ἡ ἠρώισσα τοῦ «21»—μιὰ ποὺ ὁ συγγραφέας ἤθελε νὰ συβολίσῃ μ' αὐτὴ τὴν λευτεριά—ποὺ νὰ θυμίζῃ τὴν πικραμένην κι' ἐντροπαλὴν κόρη τοῦ Σολωμοῦ ὅταν κάπιο στόμα τῆς εἶπε «εἶλα» καὶ ξεπήδησε ἔξω σεμνὴ κι' ὠραία στὴν ψυχὴ τῆς μὰ ἄγρια κι' ἀποφασισμένη στὴ μορφή ἔτσι κατὰ πῶς φαντάστηκε τὴν ἀδερφή τῆς «Δόξα» ὁ Γκυζῆς! Μόνον σὲ μιὰ τέτοια παρθένα μπορούσε νὰ «συμπτήξῃ» τὸ ἔργον του ὁ κ. Βώκος, δηλαδὴ σ' ἐνα τέτοιον ἰδανικὸν πλάσμα νὰ δώσῃ ὅλη τὴν πνοή τῆς ποίησης καὶ τῆς φρίκης τοῦ «21» καὶ ὄχι στὴν δασκαλοφέρνουσαν δεσποινίδα Μαντῶν ποὺ ἔχει πάντα στὸ στόμα τῆς τὰ κοινότερα λόγια τῶν κοινοτέρων πατριωτῶν καὶ ποὺ μέσα στὸ πανίερν Δραγατσάνι μὰς θυμίζει τοὺς γελοίους πατριώτες τῶν καφετειῶν. Τὸ ἐπεισόδιον τῆς Μαντῶς—μὲ ὀλόκληρον τὸ 21. Μὰ ποῖο τέλος πάντων εἶναι τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ; Καλὰ καλὰ οὔτε καταλαβαίνει ὁ θεατῆς τί γυρεύει ἢ περιφνημὴ κόρη ἀνάμεσα στ' ἄλλα πρόσωπα ποὺ κι' αὐτὰ δὲ δὲ γυρεύουν τίποτα. Οἱ πέντε πράξεις τοῦ ἔργου τί εἶναι; Ἀρχίζει μ' ἐνα μάθημα ἱστορίας ἢ πρώτη κ' ἴσαμε ν' ἀρχίσῃ τελειώνει κι' ὅλας χωρὶς νὰ μὰς πῆ τίποτα. Ἡ δεύτερη μὰς παρουσιάζει τὴν ἠρώισσα μὲ κάμποσα κοινότερα λόγια στὸ στόμα γιὰ τὰς ἐλευθερίας. Ἡ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΛΙΒΑΚΩΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

Τοῦ Ἐρμονα.

Ὁ ἄχαρος τῶρα κάμπος πυρώνεται πέρα καὶ πέρα μέσα στὸ φλογισμένον ἥλιον καὶ χωνέβει σὰ νᾶναι κανένα βρωμερὸ καὶ γέρικον ψοφίμι ποὺ σκάζει στὸν ἄερα καὶ μυρίζοκαίει τόσο πολὺ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ πάρει τὴν ἀνάσα του κανέναν. Τᾶβροχο καὶ διψασμένον χῶμα ἔχει λιανοτριφετῆ σὰ νὰ τὸ πῆγανε στὸ μύλον κ' ἔχει γίνεῖ στάχτη στεγνὴ ποὺ ὁ λίβαξ ἀνταρτίζει πάνον ἂν ἐνα πνιγερὸ σύγγερον ποὺ κυλιέται πάντα κάτου ἀπὸ τὸν ἀσπρισμένον κι' ἀρωστον οὐρανόν.

Ὁὲ καρτερὰει μὲ λαχτάρια κάμποσον ἀκόμα καὶ ρὸ τὰ πρωτοβρόχια τοῦ χυνοπῶρου νὰ κατασταλάξουν μέσα στὰ πλατιά καὶ γόνιμα λαγόνια του. Ὁὲ καρτερὰει τὸ πέρκσμα τῶν πουλιῶν τοῦ χειμῶνα γιὰ νὰ τὸν ξυπνήσουνε σ' ἀπόλιγο μέσα σὲ μιὰν ἀνοιχτὴ καινούργια κι' ὀλοπράσινη. Καὶ τὰ χωράφια κείτονται τῶρα χλωμὰ κι' ἀδύνατα ἂν καμιά γυναῖκα κουρασμένη ἀπὸ τὴν γέννα. Κάθε φλέβα τῆς μάννας γῆς εἶναι στερεμένη πιά καὶ τὰ στεγνωμένα δέντρα στέκονται γυρτὰ καὶ ξεθωριασμένα ποὺ λὲς πῶς τᾶχει ζεματήσῃ κοχλαστὸ νερό. Τὰ γεννήματα τῆς καρτερῆς χρονίης μένουσ ἀκόμα στιβαγμένα στὶς ξανθὲς θημωνιῆς ποὺ πύνωσαν μέσα στὸν ἀτέλιωτον κάμπο ἂν πλοῦσια κι' ὄνειρεμένα σπῆτια. Στὸν ἰσιωμένον μεριά τοῦ χωριοῦ ποὺ μιὰ βδομάδα τῶρα κάθε δειλινο ἀνασκίρνοῦν(1) τᾶχτένιστα χωριατόπουλα καὶ τὸν καστρέβουνε γιὰ νὰ στρώσουνε τὰ στρόγγυλα τάλωνα, κάτου ἀπὸ τὸν πελε-

1) ἀνασκίρνω—καθιρίζω τὸν τόπον ἀπὸ τὰ σκίρρα, μετατοπίζω κάτι.

κηνέον πλάτανον ποὺ ρίχνει τὴν φλούδα του χᾶμου μιὰ ἑδομάδα τῶρα κάθε δειλί, ὅταν κόβει λίγο τὸ κῆμα κουβκλιέται καὶ ἡ κοντοπιθκράτη γυναῖκα τοῦ Σταθροῦ Γκέλα μὲ τὰ κοπανισμένα σταχολόγια τῆς γιὰ νὰν τὰ λιχνίσει. Παιδέβεται ἡ φτωχοῦλα ὀλομόναχη καὶ τὰ ξεροκαμένα χέρια τῆς σηκώνουν καὶ γέρνον ἄνάρια στὸν ἄνεμον τὸ κόσκινο μὲ τὸ θροφανὸ καρπὸ: θέλει νὰ ξεκονομίσει τὸ χειμωνιάτικο σόδιασμα καὶ νὰ στουπῶνει τὴν παραδαρμένη, ὅταν ὁ τρελοβοριάς θὰ χύνεται καὶ θὰ σκούζει λυπητερὰ πάνον στὸ ρημαγμένον κάμπο καὶ θὰ σωριάζει τὰ μαθροτύγνεφα μὲ τίς χιονιῆς. Μὰ ἡ θανατερὴ ἀρώστια δὲν τὴ λυπήθηκε τίς περασμένες μέρες κι' ὅταν οἱ ἄλλες γυναῖκες σταχολογούσαν ὄζω στὸ θέρον, ἡ καφομοῖρα ἀφτῆ τὸν πῶς πολὺν καιρὸ βογγούσε καὶ δέρνονταν ξάπλα μὲς τὸ μισογκρεμισμένον καλυθόσπιτον. Ὁὲ κρούει τίς ξένες θύρες μὲς στὰ χιόνια καὶ θᾶπλῶνει τὰ χέρια νὰ χαλέψει σὰ ζητιᾶνα μιὰ μπουκιά ξερόψωμο ἢ μιὰ χούφτα ἔρπον ἀλέθρι, σὰ δὲ βρίσκει νὰ ξενοπλῆνει καὶ νὰ ξενοζυμῶνει. «Ἄ, κυρὰ Μελάχρω! Σοδιάζεις καὶ πλουταίνεις σὰν ἀφέντρα, γλέπω», μιλάει πειραχτικὰ μιὰ γλωσίδω γειτονοπούλα ποὺ νεροκουβαλάει ἀπὸ τὸ διπλα-

πριγκηπέσα Μουρούζη μαθαίνει το θάνατο του άντρα της και δε δείχνει καμιά συγκίνηση και τὰ παιδάκια ξεφωνίζουν. Τὸ φινάλε μιὰ πυρκαγιά. Ἡ τρίτη χειρότερη ἀκόμα ἀπὸ τὶς δυὸ ἄλλες, ἀφ' ἑμπερδύονται πρόσωπα και λόγια χωρὶς νὰ καταλαβαίνῃ ὁ θεατὴς τί τρέχει. Καί τ' εἶναι ὅλη ἡ φασαρία; ἡ φυγή τῆς Πριγκηπέσας Μουρούζη. Κ' ἡ τέταρτη στὴ Μολδοβλαχία, στὸ στρατόπεδο τοῦ Ὑψηλάντη. Περιφρημὴ ἡ σκηνὴ γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν πνοὴ τοῦ «21». Κι' ὅμως ὁ κ. Βῶκος δὲ μᾶς λείπει τίποτα πάλι σ' αὐτὴ τὴν πράξη ἐνῶ μπορούσε πολλὰ νὰ πῆ και μᾶς παρουσιάζει ἀπλούστατα μιὰ πανοραματικὴ εἰκόνα μάχης. Σπουδαῖο τὸ πρᾶμα! Ὁ καθένας μᾶς φανταζέται πῶς ἐπολέμησαν κι' ἐσκοτώθησαν οἱ ἱερολοχίτες, και εἶταν περιττὸ ὁ κ. συγγραφέας νὰ μεταφέρῃ τὴν ἱερότατη σκηνὴ ἀπὸ τὸ θέατρο τῆς φαντασίας μᾶς στὸ φασουλίδικο σανίδι τοῦ «Πολυθεάματος». Ἡ τελευταία μπορούσε νὰ εἶταν και παρωδία ὄλου τοῦ ἔργου, ἀν' ἀξίζε τὸν κόπο νὰ γίνῃ γιὰ τέτοιο ἐξάμβλωμα παρωδία. Ἐχουν ραντεβού ἡ Μαντῶ κ' ἡ Μουρούζαινα στὴν Ἀκρόπολη κι' ἐκεῖ τὰ λένε πιά.

Σκέφτηκε λοιπὸν καλὰ ὁ συγγραφέας και μαζί του ὁ κ. Ξενόπουλος τί θὰ πῆ «σύμπτυξη» τοῦ «21» σ' ἕνα τόσο δὲ πραγματάκι ἀπὸ πέντε ἑφταμηνίτικες πράξεις, τὸ «21» πού μπορεί ὀλόκληρα ἡμερικὰ ἔπη νὰ γεννηθῇ, ἀπ' ὅπου μπορούν πλῆθος ἔργα νὰ βγοῦνε ἑκατομμύρια φορές καλύτερο τὸ καθένα ἀπ' ὀλόκληρο τὸ «21» του; Φαντάστηκαν ποτὲ τί ποιητὴς πρέπει νὰ εἶναι ἐκεῖνος πού σὲ τέτοιο γιγάντιο ἔργο θὰ καταπιαστῇ και θὰ καταφέρῃ νὰ κλείσῃ μέσα σ' ἕνα δράμα ὀλόκληρη ἱστορία πού κάθε τῆς σελίδα εἶναι κι' ἀπὸ μιὰ τραγωδία Διόχυλική;

Μᾶς κατηγορεῖ ὁ κ. Ξενόπουλος ὅτι «εἰμῶθα προσηλωμένοι τόσον γεροντικά εἰς μερικούς τύπους και εἰς μερικά μοντέλα τέχνης ὥστε νὰ μὴν ἀνεχόμεθα ὅ,τι δὲν εἶναι σύμφωνον μὲ αὐτά». Ἡ τέχνη γιὰ μᾶς ὅπως και γιὰ τὸν κ. Ξ. δὲν ἔχει οὔτε τύπους οὔτε μοντέλα. Σ' ὀ,τιδήποτε τύπο και σ' ὀ,τιδήποτε μοντέλο ἕνα ἔργο μπορεί νὰ εἶναι μεγάλο. Ἀῦριο νέος ποιητὴς θὰ γεννηθῇ πού θὰ θελήσῃ νὰ γίνῃ ἱπαναστάτης στὴν Τέχνη και περιφρονώντας

νὸ παλιοπήγαδο. «Θάρθῶ νὰ μὲ δανείσεις κάνα κοιλὸ κι' ὅταν θὰ γίνῃ τρανὴ κυρὰ κ' ἐγὼ και χτίσω ἀμπάρια θὰ σοῦ τὸ ξαναδώσω μὲ τὸ παραπάνου».

«Μὴ σφουρίζεις ἔτσι γιὰ τὸ καλὸ πού σοῦ θέλω. Καλὴς τὴ φωνοῦλα σου, χριστιανή, κι' ὀποιο πουλάκι δὲ λαλεῖ μᾶλλον καημὸς τὸ κόβει...»

«Ἐγὼ νὰ καημῶθῃ;... Νὰ δαγκώσεις καλύτερα τὴ γλῶσσα σου, παλιοσκουπιδιάρη!.. Ἐσὺ δὲν εἶσαι ἀξία νὰ μάγναντέψεις...», ξεσκίζεται ἀναμένη ἐκείνη σὰ νὰ μυγιάζεται και σταματᾷ λίγο νὰ τὴν κοιτάξῃ κατὰμουτρα και θαρετᾷ.

Ἡ Μελάχρω κομπιάζεται και ξεροκαταπίνει τὸ σάλιο τῆς· στέκεται σὰ ντρεπούμενη μὲ τὸ βαρὶ κεφάλι κρεμασμένο κάτου και βλέπει τὰ μαβριδερά τῆς χέρια πού ἀφισαν τὸ ξεσκισμένο κόσκινο νὰ κυλιστεῖ χάμου κι' ἀπλώνονται τὸρα ξερά κι' ἀνεργα. Φωτιές κατακόκκινες ἀνάβουν ὀμπρὸς στὰ ζαλισμένα μάτια τῆς και τὸ γαῖμα σὰ νὰ μυρμηγκιάζει μὲς στὶς φλέβες και σὰ νὰ τὴν κεντοῦν παράξενα βελόνια. Ξεσκάει κατόπι και παραδέρνει ἀφρισμένη.

«Ἀκόμα, μουρῆ, τὰ στήθια σου δὲν ἔδωσαν και μοῦ τριγυρνᾷ στὴ μιὰ ρούγα και στὴν ἄλλη και μοῦ σείεται γιὰ νὰ ξελογιάζει τὸν κόσμου;...»

— Τράβα στὴ δουλιὰ σου, καλὴ χριστιανή, και

κάθε κανόνα θὰ γράφῃ σύμφωνα μὲ τὴν ὀρμὴ τῆς ψυχῆς του. Θὰ γράφῃ ὅπως θέλει. Ἰσα ἴσα αὐτὴ εἶναι ἡ Τέχνη· ἀν' δὲν εἶταν ἔτσι τότε θάταν ἐπιστήμη κι' ἡ Τέχνη. Τύπους και μοντέλα ποτὲ δὲ φανταστήκαμε στὴ φιλολογία. Τ' ἀντίθετο μάλιστα, ἰδέα μᾶς εἶναι πῶς αὐτὰ στάθηκαν μιὰ μεγάλη ἀρρώστεια στὸ σύγχρονο θέατρο. Μήπως ἡ νεοκλασικὴ σχολὴ πού πρῶτος ὁ κ. Βῶκος δημιούργησε δὲν ἀπαιτεῖ ὀρισμένο καλοῦπι, ὀρισμένο μοντέλο και τύπο; Μοντέλο δὲν εἶναι ὁ Ὀθωνας πού θὰ σπρώξῃ πλῆθος ἀπὸ συγγραφείς στὸ φτιαχίμο ἔργων πάνου στὸ «ἐγνωσμένη» πιά ἐπιτυχίας θέμα ἡ σ' ἄλλα ὀμοια τῆς νεώτερης ἱστορίας, πάντα ὀμως μὲ τὸν ἴδιο ὀχλοκρατικὸ και βᾶναυσο τρόπο τῆς «νεοκλασικῆς» σχολῆς πού τόσο ἔρεσει στὸν κ. Ξενόπουλο; Μοντέλο και τύπος δὲν εἶτανε και εἶναι ἀκόμα ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία πού τόσες γέννησε κωμικὲς ἀποπειρες τραγωδιῶν; Ὁ κ. Βερναρδάκης, ἕνας δραματικός, δὲν εἶναι θῦμα τῶν μοντέλων αὐτῶν μὲ τὴν ψύχωσή του και μὲ τὴν προσπάθειά του ν' ἀντιγράψῃ τ' ἀρχαῖο δράμα; Και ποῖος ξέρει ἀκόμα πόσο θὰ βασανίσουν τὴ φτωχὴ μᾶς φιλολογία τὰ καλοῦπια αὐτὰ πού τὸρα τελευταία ἀρχισαν νὰ φανερόνουνται και σ' ἔργα νέων ὑπὸ μορφή νέας τέχνης. Καλοῦπι εἶναι κι' ὁ Φάουστ, κι' ἡ «Βουλιαγμένη καμπάνα» κι' ὀτι ἄλλο μεγάλο ἢ μικρὸ ζαφνιαίνει. Τύποι και μοντέλα εἶναι ὀλα ὀσα σπρώχνουνε σὲ μίμηση ἀνθρώπους πού προσπαθοῦνε κάτω ἀπὸ ἀλλόκοτη και ζαφνιαστικὴ μορφή νὰ κρύψουνε τὴν ἀδυναμία τους στὴ δημιουργικὴ φιλολογία και τὴν ποιητικὴ τους στείρωση. Τὰ γράφω αὐτὰ γιὰ νὰ δειξῶ πόσο μοῦ εἶναι ἀντιπαθητικὸ κάθε εἶδος μοντέλου στὴ φιλολογία και πῶς αἰστανόμυαι ἐλεύτερη τὴν Τέχνη ἀπὸ κάθε περιορισμὸ και πέρα ἀπὸ κάθε ὀριο κι' ἀκόμα ἴσως γιὰ τὴν προυβλέπω ὅτι ἡ φιλολογία μᾶς εἶναι μοιραῖο νὰ πέφτῃ ἀπὸ μοντέλο στὸ μοντέλο πὸλιν καιρὸ πρὶν κατορθώσῃ νὰ δώτῃ στὰ ἔργα τῆς δικὴ τῆς χαραχτῆρα. Φυσικὰ πρέπει νὰ ἐξαιρέσουμε τοὺς λίγους ἐκλεχτοὺς συγγραφείς μᾶς πού στάθηκαν ἀξιοὶ τοῦ προορισμοῦ τους.

Μοῦ φαίνεται πῶς ἀρκετὰ ἀπασχόλησα τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά» μὲ τὸ ζήτημα τοῦ «21». Νομίζω ὀμως πῶς γιὰ τέτοια ζητήματα πρέπει πάντα πλατιά νὰ γίνεται λόγος γιὰ νὰ βγαίνῃ ἡ ἀλήθεια στὸ φῶς. Ὁ κ. Ξενόπουλος ὑποστήριξε

μὴ χάζεβεις μὲ μένα τὴν παραπεταμένη τὸρα... Ὁ τι κι' ἀν' εἶμαι, δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ κρυφῶ και τὸ δείχνω πάντα στὴ ζωὴ μου: ἰδρῶνω γιὰ τὸ κοκαλιασμένο και τὸ μᾶθρο ψωμί μου ὀλοένα... Ἐσὺ μόνον ἀκόμα τὰ θέλεις ἔτοιμα και λυπᾶμαι ἀφτὸν πού θὰ σὲ πάρει ταῖρι του...»

Σταματᾷ κάπως σὰ νὰ συλλογιέται και σὲ λίγο ἀνάφτει πάλι και φυσχεῖ μὲ τίς φουσκωμένες μύτες σὰν ἀποσταμένη φοράδα.

«Καί τὴ φύτρα σου ἀκόμα ξέρουμε... Ἐξὴ καλοκαίρια δὲν κουλουριάστηκαν ἀκόμα πού κουβαλήθηκες ἰδῶ μ' ἕνα ξεβαμένο σκουτὶ και μὲ τρύπια κορδέλια... Ξέρουμε ἀπὸ πού κρατᾷ ἡ σκούφια σου...»

«Τί ξέρεις πού νὰ ξεραθεῖς, θεοπάλαθη;... Δὲν τὸ λὲς νὰν τὸ μάθουμε ψίχρα και νὰν τὸ διαλαλήσουμε μὲς στὸ χωριὸ;...», προφταίνεται μιὰ ἄλλη πού περπατᾷ λαβδᾷ (2) κι' ἀπόδετη (3) σὰν καμιά θρεμένη χήνα. «Θὰ σκάσει ὁ κόσμος σὰν τὰκούσει κι' ἄγουρο θὰν τὸ ρίξουν οἱ ἀγκαστρωμένες, μα-

2) λαβδᾷ=τρόπος περπατησιᾶς πού χτυπᾷ κανέναν τὰ κότσια του, τοὺς ἀστρίγαλους.

3) ἀπόδετος=ἀνυπόδετος.

τὸ ἔργο κι' ὁ κ. Ξενόπουλος δὲν εἶναι ἀπὸ κείνους πού πρέπει νὰ μένουνε χωρὶς ἀπάντηση στὴ γνώμη τους. Ὁπωςδήποτε ἡ ἀλήθεια κατὰ τὴν ἀντίληψή μου πάντα εἶναι μὲ λίγα λόγια αὐτῆ:

Ἡ «Κατοχὴ» πέτυχε γιὰ τὴν εἶχε μέσα τὸν Ὀθωνα τὸν πρῶτο Βασιλέα τῆς Ἑλλάδας και γιὰ τὴν ὀ Ρωμῖὸς εἶναι πνεῦμα ἀντιδραστικὸ κ' ἔτρεξε νὰ δῆ και ν' ἀκούσῃ γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ συγκρίνῃ και κουτσομπολέψῃ, κουτὰ και παιδικὰ ὅπως πάντα. Ἡ «Κατοχὴ» εἶταν ἕνα φιλολογικὸ μεταλλεῖο πού ἀνκαλύψῃ ὁ κ. Βῶκος, καθὼς ἡ «Ἐξέσις» μιὰ ἐκμετάλλεψη τοῦ μεταλλεῖου αὐτοῦ πού τόσο γλήγορα ἐγκατέλειψε ὁ ἰδιοκτῆτης του. Τὸ «21» ὀμως ἀν και ὁ συγγραφέας του ὀρόντισε ἴσως περσότερο κι' ἀπ' τὴν «Κατοχὴ» νὰ τὸ φτιαχῇ γιὰ τὸν πολὺ κόσμον ἔπεσε ἔξω γιὰ τὴν δὲν ἔριχνε τὸ πλῆθος σὲ σκέψες και δὲν τοῦ μίλουσε στὴ διψασμένη γιὰ πολιτικὲς κουρκουσουριές ψυχὴ του. Κακὴ ἐκλογὴ θέματος και τίποτα περσότερο. Νὰ γιὰ τὴν ἀπότυχε τὸ «21» ἔργο τοῦ κ. Βῶκου. Ἐπρεπε νὰ ἔρεση στὸ λαὸ κι' ἔχι στὸς λίγους, μιὰ πού γι' αὐτὸν εἶταν φτιαγμένο. Τὸρα λοιπὸν πού κῦτός δὲ τὸ βρῆκε καλὸ, πρέπει νὰ τὸ βροῦν οἱ ἄλλοι ἔξωχο; Δίπορτο θὰ τὸ κάνουμε; Τὸ ἔργο εἶταν μιὰ ἀποτυχία και γιὰ τὰ δυὸ μέρη κι' ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ ὀλα τὰ τέτοιου εἶδους ἔτσι νὰ πέρτουνε μ' ἀποτυχία κλασικὴ ἢ νεοκλασικὴ, ἀν προτιμᾷ ὁ κ. Ξενόπουλος.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΤΟΥ Reading

Τὴν ἄλική του φορεσιά δὲν τὴ φρουσε τὸρα, γιὰ τὴν εἶναι τὸ αἶμα κόκκινο, κόκκινο εἶναι και τὸ κρασί. Κ' εἶταν βαμμένα μὲ κρασί τὰ χέρια του, μ' αἶμα εἶταν βαμμένα, ὀταν τὸν βρῆκανε σιμὰ στὴν πεθαμένη, στὴ δύμορρη τὴν πεθαμένη. Τὴν ἀγαποῦσε και στὸ κρεβάτι τῆς τὴ σκότωσε μιὰ μέρα.

Τὸρα μαζί μὲ τοὺς ἄλλους τὴς κακούργους περπατοῦσε φορώντας μιὰ σταχτιά ξεθωριασμένη φορεσιά κ' ἕνα κατὰδικου καικέτο στὸ κεφάλι. Ἡ περπατησιά του ἐμοιαζε γιὰ λαθρὴ και ζωηρὴ, μὰ ποτὲ δὲν εἶδα ἄθρωπο ν' ἀντικρύξῃ τόσο λαχταριστὰ τῆς μέρας τὸ φῶς.

Ποτὲ δὲν εἶδα ἄθρωπο νὰ ρίχνῃ τόσο δυνατὰ ματιὰ σ' ἀφτὴ τὴ μικρὴ γαλανὴ σκεπὴ, πού εἶναι ὀ

γίστρα...», λέει κοντὸ και τραντάζετα: ἀπὸ τὰ κομένα και κρυφὰ τῆς γέλια.

Μὰ ἡ Μελάχρω Γκέλινα κόφτεται στὸ χούγιαγμα σὰ νὰ θέλουνε νὰ τὴ σφάζουν κι' ἀπελπισμένη πολεμίζει νὰ συναξῇ ἀνθρώπους τριγύρω.

«Ἐσὺ, ψυροπερήφανε, πέθανες τὸν ἀντρα σου πού τὸν καμάρωνε και κοπελιά και θέλεις νὰ πείς κίολας;... Ἀκόμα δὲ σαράντισε, ἀθεόφοβη, και μοῦ πομπέβεις μέσα στὰ σταβροδρόμια τάνοιχτὰ σὰ νὰ σῆχουμε γιὰ νὰ σὲ βγάλουμε στὸ χορὸ;... Δεῖξε μοῦ τὴν πλάτη σου, μουρῆ, σὲ λέω!..»

Ἡ ξεσκούφωτη γυναῖκα πικραίνεται πολὺ και πάθει τὸ γέλιο τῆς πού τὴν ἐφεγγε· γυρνᾷ και κρυφουκουντιαίνει μὲ τὰ μάτια χαμηλωμένα και θολὰ.

«Πάμε νὰ φύγουμε!.. Μὲ τέτιες νὰ παίρνεις δρόμο κανέναν, στὸ γκρεμὸ θὰ πέσει... Δὲν κοιτάει τὴ φουσκωμένη δυχατέρα τῆς πού θὰ τὴν κάμει μανιὰ μεθάβρο...— Τί καθομαι και βγάξω τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα του;...»

Και σὲ λίγο στρίβουν τρεχάτες και χάνονται στὸ παρακατιανὸ στενοδύμι· δὲν πάβουνε νὰ μουρμουρίζουνε σκυμένες και κάτω ὀλοένα νὰ ξερντοῦν ἀχνέυτο.

οὐρανὸς τῶ φυλακισμένων, καὶ δὲ κάθε σὺννεφὸ πού διδύβαινε κ' ἄρμενιζε μ' ἄρματωσιά ἀσημένια.

Βρεσκόμουν μαζί μ' ἄλλες βασιανισμένες ψυχὲς σ' ἄλλη τῆς φυλακῆς ἀβλή καὶ στοχαζόμουνα ἄν εἶναι μικρὸ ἢ μεγάλο τούτου τοῦ ἀθροῦστος τὸ φταίξιμο, ὅσα μιά φωνὴ πίσω μου σιγώεπε — Ἄ φ τ ὁ ς ὁ ἄ θ ρ ω π ο ς θ ἄ κ ρ ε μ α σ τ ῆ.

Χριστέ! Μοῦ φάνηκε πῶς κι ἀφτοὶ τῆς φυλακῆς οἱ τοῖχοι ξάφνου δειδύθηκαν καὶ πῶς ὁ πᾶνου ἀπ' τὸ κεφάλι μου οὐρανὸς γίνεται μιά περικεφαλαία ἀπ' ἀτσάλι κατῶ. Κι ἄν κ' εἴμουν κ' ἐγὼ μιά βασιανισμένη ψυχὴ, δὲν μπορούσα νὰ αἰστανθῶ τὰ δικά μου βάσανα.

Ἐμαθα μονάχα ποιά σκέψη τὸν κυνηγοῦσε καὶ τάχυνε τὰ βήματά του καὶ γιατί ἀντίκρυζε τὴ φκισιδωμένη ἀδιάντροπη λάμψη τῆς μέρας μὲ τόσο λαχρτισμένη ματιὰ. Ἄφτος ὁ ἀθροῦστος σκότωσε τ' ἀγαπημένο του καὶ γι' ἀφτὸ ἔπρεπε νὰ πεθάνη.

Μάθετέ το ὅλοι, κάθε ἀθροῦστος σκοτώνει κειὸ π' ἀγαπάει. Ἄλλοι τὸ κάνουν μὲ μιά ὄχρητας ματιὰ, ἄλλοι μὲ λόγια χαδεφτικὰ, ὁ κιοτῆς μ' ἓνα φίλι, ὁ λεβέντης μὲ τὸ σπαθί του.

Ἄλλοι σκοτώνουν τὸν ἔρωτά τους ὅταν εἶναι νέοι, ἄλλοι ὅταν εἶναι γέροντες, μερικοὶ τὸν πνίγουν μὲ τοῦ πόθου τὰ χέρια, ἄλλοι μὲ τὰ χέρια τοῦ χρυσάφιου. Οἱ διαλεχτοὶ τραβᾶνε τὸ μαχαίρι, γιὰ νὰ μὴν ἀργήσουν νὰ κρῶσουν οἱ νεκροί.

Ἐνας ἀγαπάει πολὺ λίγο, ἄλλοι γιὰ πολὺν καιρὸ Πουλᾶν κι ἀγοράζουν τὸν ἔρωτα. Κάποτε κά-νει κανεὶς τὸ κακὸ μὲ πολλὰ δάκρυα κι ἄλλοτε δὲ βγάζει οὔτε ἓνα ἀναστεναγμὸ, γιατί καθένας μας σκοτώνει κειὸ π' ἀγαπάει χωρὶς καὶ καθένας μας νὰ πρέπη νὰ πεθάνη.

Δὲν πεθαίνει ἓναν ἄτιμο θάνατο μιά ἀχάριστη καὶ μάδρη μέρα δὲν ἔχει γύρω ἀπ' τὸ λαιμὸ του τὸ σερνάμενο κόμπο, οὔτε τὴ μάσκα στὸ πρόσωπο δὲ νιώθει κάτω ἀπ' τὴ σανίδα τὰ πῆδια του στὸ κενό.

Δὲν κάθεται μαζί μ' ἀθροῦστος ἀλαλους πού μερῶνυχα τὸν παραφυλάνε, πού τὸν παραφυλάνε ὅσα θέλει νὰ κλάψη ἢ ὅσα δοκιμάζει νὰ κἀνη τὴν προσεδεχὴ του, πῶ τὸν παραφυλάνε μὴν τύχη κ' ὁ ἴδιος κρυφοκλέψη ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὴ μπουκιά τῆς.

Δὲ σκῶνεται τὴν ἀβγὴ γιὰ νὰ δῆ τρομερὲς μορφὲς μαζεμένες στὸ κελλί του, τὸν ἀσπροντυμένο τρεμουλιάρη Παπᾶ, τὸν ἀστίννομο μὲ τὴν τοπικὴ του ἀφίτηρότητα καὶ τὸν ὀλομουρα καὶ πίσσημα ντυμένο δικηκτὴ πού μὲ τὸ κιοτρινισμένο του πρόσωπο σου λέει νὰ ἢ μορφή τῆς στερνῆς Κρίσης.

Δὲ σκῶνεται μὲ μιά γληγοροσύνη πού σου ραγίζει τὴν καρδιά γιὰ νὰ ξανατυθῆ τὰ ρούχα τοῦ κατῆδικου, ἐνῶ ἓνας χοντροκομμένος ἀθροῦστος, ὁ γιατρός τῆς φυλακῆς, τὸν παραμονεύει καὶ σημεῖω-νει κάθε ἀλλόκοτη κίνησή του καὶ κάθε νεβρικό του

τίναγμα, στρεφογυρίζοντας στὸ χέρι του ἓνα ρολοῖ πού τ' ἀδύναμά του τίκ-τίκ μοιάζουν δὲν κούφιος χτυπιὲς κάπιου τρομεροῦ θυριοῦ.

Δὲ νιώθει ἀφτὴ τὴ φοβερὴ δέψη νὰ καίη τὸ λαιμὸ του, πρὶχτοῦ περάση ὁ μπόγιας μὲ τὰ χοντρά πέτσινα γάντια του ἀπ' τὴν καφασωτὴ τῆς φυλακῆς θύρα, καὶ τότε σφίχτοδὲση μὲ τρία λουριά, γιὰ νὰ μὴ νιώσῃ ποτὲ πιά δέψη στὸ λαιμὸ του.

Δὲ σκύβει γιὰ ν' ἀκούσῃ τὸν ψαλμὸ τῆς νεκρικής ἀκολουθίας, τὴ στιγμὴ ἐκείνη πού ἢ τρομάρα τῆς ψυχῆς του τότε βεβαιώνει πῶς δὲν εἶναι πεθαμένος. Δὲν ξαπλώνεται ὁ ἴδιος μὲς' στὸ νεκροκρέβατό του μπαίνοντας στὸ μάδρη ἀμάξι, πού φέρνει τοὺς ἀπελπισμένους στὴν κρεμάλα.

Δὲ ρίχτει τελεφεταία στὸν οὐρανὸ ματιὰ ἀνάμεσα ἀπ' τὴ μικρὴ τσαρωτὴ σκεπή. Δὲν παρακαλεῖ μὲ πετρωμένα χεῖλια ἢ ἀγωνία τοῦ γληγορα νὰ περάσῃ, οὔτε νιώθει στὸ ἀνατριχιασμένο του μάγουλο τοῦ Γιοῦδα τὸ φίλι.

ΟΣΚΑΡ ΟΥΓΑΪΛΑ

Η ΜΑΥΡΗ ΚΑΡΔΙΑ
(Βλάχικο λαϊκὸ τραγοῦδι)

Μιά καρδιά εἶτανε μαύρη ἢ φτωχὴ,
Καὶ τίποτε δὲν μπορούσε νὰ τὴ λευκάνη.

Ἄδικα ἢ ἄμοιρη καρδιά
Παρακαλεῖ τ' ἄσπρα περιστέρια
Μὲ τὰ φτερά τους νὰ τὴν γγίξουν μιά σιγμὴ.
Τ' ἄσπρα περιστέρια, πὸν τὴν συμπονοῦσαν,
Ἄφιναν περῶντας τὰ φτερά τους νὰ τὴν γγίξουν,
Μὰ ἢ ἄμοιρη καρδιά ἔμενε πάντα μαύρη.
Παρακάλεε τὸ φεγγάρι κ' ἐκεῖνο τὴν κοίταζε ὄσο
[μποροῦσε,

Μὰ ἢ φτωχὴ καρδιά ἔμενε πάντα μαύρη.
Καὶ τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἔπλενε,
Ἄπως τὰ λιθαράκια τῆς ἀσπροποταμιάς
Καὶ ἢ βροχὴ ἔπεφτε πάνω τῆς ὄπως στὰ στάγια,
Καὶ ὁ ἥλιος ἀκόμη ἐλυπόταν τὴν ἄμοιρη καρδιά.

Μιά μέρα μιά κάτασπρη καρδιά
Ἐγγίξε τὴν καρδιά τὴ μαύρη.
Ἢ μαύρη ἔσπασ' ἢ καρδιά, μὰ εἶταν ἄσπρη πρὶν
[ραγίσῃ
Καὶ τὰ κομμάτια τῆς εἶταν λευκότερα ἀπὸ φτερὰ
[περιστεριοῦ.

Μιά καρδιά εἶτανε μαύρη, ἢ φτωχὴ
Καὶ τίποτε δὲν μπορούσε νὰ τὴ λευκάνη.

Μετάφραση ΣΤΑΘΗ ΚΑΡΑΒΙΑ

Μὰ ἢ χαδούκω(4) κι ἀστόμωτη γυναίκα ἔχει πάρει πιά τώρα καιρὸ καὶ φουρκίζεται πίοτερο : ἀπαράταί τὸ λχιγναιο καὶ σέρνεται σὰ φρενιασμένη στὸν τρύπιο πλζτανο σύρριζα : μπρουφιάζεται σταθροπόδι στὰ λιχνίδια χάρμου καὶ κουνάει ὀλοένα τὸ κεφάλι σὰ νὰ φοβερίζε.

Κι ὁ γοργὸς ἀγερὰς σαρώνει κι ἀνεμίζει τρελὰ τὸν τόπο γύρω τῆς μὲ τὰθώρητο ρουκάλι του. Τὰ καμπόνηρα χωριατόπουλα ἔχουνε σμαζωχτεῖ λαχνασμένα παραπέρα καὶ φαντζῶνε μέσα στὰπόσκιο μαβρειδερὰ κι ἀργασμένα στὸν καματο μὲ λερωμένα ποδάρια πού δὲ λένε νὰ σταματήσουνε λίγο κι ὄλο σαλίθουνε γοργὰ : σκύβουνε στὸ πλάγι καὶ μπεζογελοῦν ἀπὸ κρυφὰ σὰ νὰ ντρέπονται : κλωθογυροῦν ὕστερα πεταχτὰ, σ' ὄλες τῆς μεριὲς τὰ ὀλόνοιχτα κι ἀπείραχτα μάτια πού ἀκόμα δὲν ἔρχισε νὰν τὰ φλογίζει καὶ νὰν τὰ τσιμπλίζει τὸ διαβολομένο πισοτὶ καὶ ἢ σκλαβικὴ τῆς ἀπχθῆς δουλιᾶς : ρίχνουν ἀπ' ἔξω κανέναν πόντο καὶ βλζζουν κάθε λίγο κι ἄλλη φωτιά στὰ στεγνά καὶ ξεραμένζ ξύλα.

Καὶ ἢ Γκέληνα καμπουριάζει, καθὼς εἶναι στρωμένη, τὸ μαλακὸ καὶ γιοματο κορμί τῆς κζὶ κάθε

4) ὁ χαδούκας, ἢ χαδούκω=εἶτανε περπατᾶει κζ-νένες καὶ κουνιέται δεξὰ ζερβά.

τόσο ποδαρίζε πεισιμωμένα : τὰ χοντροκομένα καὶ παχιά τῆς χεῖλια σουρώνονται καὶ ξερνοῦν τὰ χολιασμένα λόγια πού βγαίνουν ἄσωστα. Μιά ζωρὴ πρσινοκίτρινη θωριά εἶναι χυμένη πᾶνου στὰ σουσοῦμια τοῦ προσώπου πού τρομαζεις, ἀμα τὴν ἰδέεις. Κζὶ ἢ φοβερὴ κάψα πού ἀναβράει ὀλοῦθε τρικυμμένη σκάζει καὶ τὴν πέτρα ἀκόμα : ποτάμια τρέχει τὸ ἴδροτο κάτω ἀπὸ τὴ σκούρα κλαδωτὴ μαντήλα, πού φοράει, καὶ μουσκέβει τὰ ρούχα καὶ πέρφει σταλαματιὲς στὸ χῶμα. Ὅμως βαθιὰ μὲς στὰ σωτικά τῆς ἀνάφει κι ἀνεμίζεται μιά φλόγα πὶὸ τρανὴ καὶ πὶὸ ἄσβεστη πού τὴ μανιάζει καὶ τὴ λυσιάζει : πέρα πέρα. Κρῶσει πάντα μονόχορδα τῆς νότιες ἀπαλάμες πᾶνου στὰ λυγισμένα γόνατα καὶ λιανοπαζίζει τὴ φωνὴ τῆς σὰν ἀλάδωτο καροῦλι πηγαδιοῦ.

Ἄ Ἄσπρη μέρα δὲν ἐνοίωσα στὴ ζωὴ μου ἢ ἀγλύκατη κι ὁ παιδεμὸς μὲ τυραγνάει πάντα σὰν τὸν τρισκατάρατο... Στὸν οὐρανὸ νὰ σηκῶσω τὰ μάτια μου δὲν ἀδειάζω, γιατί νύχτα μέρα σκύθω πᾶνου στὴν ἀχαμνὴ δουλιὰ μου καὶ τρυπῶνω στὸ σπιτάκι μου γιὰ νὰ ξεζαλιστῶ λίγο, μὰ ὄλο πασκίζου τὰ χέρια νὰ μοῦ κόψουν καὶ νὰ μὲ ξεμονιάσουν... Πού γεννήθηκαν ἀφτοὶ καὶ μὲ σπρώχουν καὶ μὲ σκοντά-

Ο ΝΟΥΜΑΣ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Ἀρ. 10. — Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. Χρ. 10.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κισόκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου (Ὁφθαλματρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλῆ).

Ἢ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνὸς χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

Ο ΜΙΧΑΣ

κρυβότανε στὸ Γυμνάσιο τῆς Νεάπολης. Ἐνας φοβερὸς φονιάς πού τὸν κυνηγοῦσε λυσσασμένη ἢ Πολιτεία καὶ πού ρεζιλευότανε μὴν κατορθώνοντας νὰν τὸν πιάσει, κρυβότανε μέρες καὶ μέρες μέσα στὴν Ἀθήνα καὶ μάλιστα σ' ἓνα δημόσιο χτίριο, σ' ἓνα σκολειό. Καὶ τὸν ἔκρυβε ὁ ἐπιστάτης τοῦ σκολειοῦ πού εἶτανε φίλος του, γιατί εἶχανε γνωριστεῖ στὴ φυλακὴ — γιατί κι ὁ ἐπιστάτης τοῦ σκολειοῦ πρὶν πά-ρει αὐτὴ τὴ θέση εἶχε σκοτώσει ἄθροπο κ' εἶχε μείνει καὶ λόγον του, σὰν τὸ Μίχα, δέκα χρόνια στὴ φυλακὴ.

Ἢ ἀνάκριση πού ἀνακάλυψε πού κρυβότανε ὁ Μίχας, ἔχει τώρα κι ἄλλη μιά μεγάλη ὑποχρέωση ἀπέναντι τῆς κοινωνίας, νὰ μάθει καὶ νὰ μᾶς πεί ποῖός κύριος βουλευτῆς ἢ κομ-

βουν ὀλοένα ;... Ποιά μάννα λύζα(5) τοὺς ἔχει βυζά-ζει ;... Σὲ ποιά μπόρα νὰ πρωτοδουρίσω (6) καὶ πού νὰ πρωτοστήσω τὸ κορμί μου ἢ καφερὶ ;... Κάποτε, σὰ δὲ βρέσκω ἄλλη δουλιὰ, κάθουμαι στὴ μέση τῆς ἀβλῆς μου καὶ συλλογιέμαι τὸν κακόγνωμο τὸ κόσμο, σὰ νὰ γνᾶντέθω μαβροσκούληκα μπροστὰ μου λιμαγμένα καὶ σὰ νὰ φουρτουροῦν κοράκια μὲς στὴν καταγνιά... — Νὰ σᾶς ξεμολογηθῶ, χριστιανοί μου... Σὰ νὰ φοβᾶμαι τὴν περκαγιμένη ζωῶλα μου καὶ σὰ νὰ τρομάζει τὸ μάτι μου πού πετάει ὀλοένα... Ὅλα μοῦ μνηοῦν πού δὲ φανερώνεται... Ἐυπνάω τὴν ἀβγὴ κι ἀνατριχίλες κυλάνε στὸ κορμί μου πᾶ-νου... Πᾶω νὰ δουλέψω καὶ κρῶς ἴδρος μοῦ κάθε-ται, σὰν τὸ θυμάμαι... Νὰν τὰ παρατήσω καὶ νὰν τὰ μουντσῶσω πέρα καὶ πέρα ὄλα μούρχεται καὶ νὰ πᾶω νὰ γίνω ἀφαντὴ μὲς τὸ βαθὺ ποτάμι μὲ μιά πέτρα δεμένη στὸ λχιμὸ μου... Ἐτσι γλυτώνω ἀπὸ τὰ μάγια πού μέλουν πατημένη καὶ σκανιάζω μὲ τὸν κόσμο... — Νὰ σᾶς ξεμολογηθῶ, χριστιανοί μου... Τὴ μονάκριβὴ μου κόρη τὴν ἔχουν ἀφανίσει καὶ λιγοζῶτη θὲ νᾶναι... Στέγνωσε τώρα κ' ἔγινε σὰν τὸ ξεροκάλαμο... Κλαίει καὶ δύρεται γιὰ τὸ μ-

5) ἢ λύζα=τὸ θηλυκὸ τοῦ λύκου.

6) πρωτοδουράω=ἀντίχω πρῶτα πρῶτα.

ματάρχης διόρισε επιστάτη σὲ σκολειὸ τὸ φίλο τοῦ Μίχα, ὃ π ἐ θ α λ ψ ε δηλ. (συμπάδειο γὰρ τῆ μακαρονίστικη λέξη) ἕνα φονιά και τὸν ἔβαλε νὰ φυλάει τὰ παιδιὰ μας. Ἐχει μεγάλη σημασία αὐτὸ και μᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο ἀπὸ τὸ Μίχα. Γιατὶ ἐπιτέλους ἂν ἐγκλημάτισε ὁ Μίχας θὰ λογαριαστῆ αὐριο μεθαύριο μετὴ Δικαιοσύνη, καθὼς θὰ λογαριαστῆ κι ὁ φίλος τοῦ πού τὸν ἔκρυβε· μὰ τί λογαριασμὸ θὰ δώσει ὁ κ. βουλευτῆς πού πῆρε ἕνα φονιά ἀπὸ τῆ φυλακῆ και τότε διόρισε ἐπιστάτη σὲ σκολειὸ, τοῦδωσε δηλ. μὰ τέτια θέση πού πρέπει μονάχα ἢ ὁ κ ο ἰ ἀδρῶποι νὰν στήν παίρνουν;

Ὁ βουλευτῆς αὐτὸς οὔτε θὰ μαθευτῆ, μὰ κι ἂ μαθευτῆ δὲν ἔχει νὰ φοβηθῆ τίποτα. Ὁ Πον. Νόμος οὔτε τὰναφέρει νὰν τέτια κακουργήματα, και πολὺ σωσιὰ, γιατ' εἶταν ἀδύνατο νὰ φανταστοῦν κείνοι πού φτιάξανε τοὺς νόμους πὼς θὰ βρεθοῦνε βουλευτᾶδες νὰ προσστατεύουν κακούργους και νὰ τοὺς διορίζουν ἐπιστάτες σὲ σκολειὰ. Ἀλλοίμονο μοναχὰ σὲ μᾶς, τοὺς γαριάδες τῆς Βουλευτοκρατίας, πού σὰ νὰ μᾶς ἔσωνε τὸ ἀποκολοκύνθωμα πού παθαίνουν τὰ παιδιὰ μας ἀπὸ σκολαστικούς και ξυλοσκίστες δασκάλους, μᾶς φορτώσανε τώρα και τοὺς φονιάδες ἐπιστάτες γιὰ νὰ μπολιάσουν τὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν μας μετὴ τῆ φίνα ἠθικὴ πού διδάχεται ὁποιος μένει ὄχι δέκα χρόνια, σὰν τὸν ἐπιστάτη τῆς Νεάπολης, μὰ και δέκα μέρες σὲ Ρωμαϊκὲς φυλακῆς.

«ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ

τῆς ἐν Χαλίκῃ Αὐλῆς ἀπέτυχε. Αἱ ἐνέργειαι τῶν ὀπαδῶν και τὰ δημόσια χρήματα κατῴρθωσαν, μετὰ μακρὰν και πολὺπονον ἐργασίαν, ἣτις καταδηλοῦται ἐν πάσαις ταῖς πράξεσι, νὰ δημιουργήσωσι στασιασμούς και νὰ παρεμβάλωσι προσκόμματα εἰς τὸ εἰρηνοποιὸν σχέδιον τῶν προσκτριῶν Δυνάμεων.

Αὐτὰ τὰ γράφουν οἱ «Καιροὶ» τῆς περασμένης Τετάρτης. Καὶ πρέπει νὰ ξέρετε πὼς οἱ «Καιροὶ» δὲν εἶναι Βουργαρίκο φύλλο μὰ Ρωμαϊκό—κι ἄς γράφεται στήν καθαρεύουσα—και βγαίνουνε στήν Ἀθήνα κι ὄχι στή Σόφια. Σῶνε αὐτό.

Ἡ ΚΡΗΤΗ

θὰ ἐνωθῆ μετὴ τὴν Ἑλλάδα μοναχὰ ἐν τὴν ξεχάσουν

στικὸ καρπὸ πού θρίφει στήν κοιλιὰ τῆς σὰ νὰ κολάζεται πού τὸν ἔχει κλεμένο.. Καὶ στὰ μεσάνυχτα ἀκόμα τῆ νογῶ νὰ κάθεται ἀγρύπνητη στὸν παράγκωνα και νὰ κινᾶει βρῦσες τὰ μάβρα δάκρια στήν ποδιά τῆς μέσα ἢ γελασμένη...Στὸ κατώφλιο δὲν κοιτάει νὰ πατήσῃ, γιατὶ ὁ ἥσκιος τοῦ καθενὸς διαβάτη τὴν κυνηγᾶει πάντα και τῆ ντροπιάζει...Μετὴ τὴν παρηγορία νὰν τῆ δροσίω ὕστερα ;...Μετὴ ποιά κουβέντα νὰ τὴν καλοπάρω και νὰ τὴν μαλακώσω ;...Ἀχ, ἢ ἀκλήρη πού θὰ παραχωθῆ !...Κ' ἐγὼ νὰ τεντωθῶ τὰπίστομα και νὰγκαλιάσω τὸ σάπιο χῶμα και νὰ σκουζῶ και νὰ ξεσκισθῶ. Ποιὸς θὰ μάκουσει ;...Τὸ γάνισμα μου κατ' ἀνίμου θεὸ νὰ πάει και κάλλιο εἶναι νὰ βουλῶσω τὸ στόμα μου και νὰ βουθαθῶ...—Νὰ σὰς ξεμολογηθῶ, χριστιανοί μου... Ὁ λιβακωμένος ὁ ἀντρας μου σέρνεται ἀπὸ τὸνα τάλωνι στᾶλλο και ξένα χωράφια ὀργώνει... Δὲν ἀξιώθηκε κι ἀφτὸς τριάντα χρόνια τώρα μὰ λουρίδα νὰποχτήσῃ και νὰ στήσῃ θημωνιά...Τὴν καταφρόνια ἔχει μᾶσει ἀπὸ τὸν κόσμον και τὴν ἀδικη βρισιὰ σὰ νὰ κλέψῃ τὸν ἥλιο και σὰ νὰ σκόρπισε σκοτάδι μετὴ στὸν κάμπο. Μονάχα οἱ ξένοι ρούφησαν τῆ ζωὴ μας και γανιάζουμε και μαδιούμαστε τώρα, χωρὶς οὔτε κλεψίεις νὰ κάνουμε οὔτε ἀτιμῆς νὰ σπεύρουμε πουθενά...

οἱ Ἀθηναῖκες ἐφημερίδες. Ὅσο τῆ θυμιοῦνται οἱ δημοσιογράφοι μας κι ὅσο ἀνακατῶνουνται στὰ ἐσωτερικὰ τῆς, πότε ἀνεβάζοντας τὸ Βενιζέλο μεσεούρνα και πότε θυμιατίζοντας τὸ Μιχελιδάκη, οὔτε μεζὶ Κρήτης θὰ πάρομε.

Πὼς εἶναι πατριῶτες οἱ Ρωμιοὶ ἐφημεριογράφοι, κανεὶς δὲν τὸ ἀρνίεται. Μονάχα πού τυχαίνει νὰ μερικὲς φορές και λίγο δημοκῶποι και νὰ ξεχνοῦν τὴν πατρίδα ὅταν πρόκειται νὰ μεγαλώσουν τὴν κυκλοφορία τοῦ φύλλου τους.

Νὰ λοιπὸν τί τοὺς ζητᾶει γιὰ χάρη ἢ πατρίδα σήμερα, νὰ ξεχάσουν γιὰ τρία τέσσαρα χρόνια πὼς ὑπάρχει Κρήτη και νὰφίσουν τοὺς Κρητικούς νὰ ξεμπερδέψουν μοναχοὶ τους τὴ δουλιὰ. Γιατὶ τί τὰ θέλετε· ὅσο παληκάρια κι ἂν εἶναι οἱ Κρητικοί, φαίνεται πὼς πεθαίνουνε γι' Ἀθηναῖκη ρεκλάμα.

Ο ΡΑΛΛΗΣ

ἀποφάσισε νὰ κάμει διαδήλωση και νὰ διαμαρτυρηθῆ... κατὰ τῆς Εὐρώπης γιὰ τὰ Κρητικὰ ὁ Ράλλης ἀποφάσισε νὰ μὴ κάμει διαδήλωση και νὰ μὴ διαμαρτυρηθῆ κτλ.

Και τὰ δύο γραφτήκανε και τὰ δύο ὑποστηρίχτηκανε γερὰ και δὲν ξέρε: κανεὶς ποιὸ νὰ πιστέψῃ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ὁ Ράλλης ἐρηξε στὴ μέση τὴν μπόμπα τῆς διαδήλωσης κι ὅταν εἶδε πὼς δὲν ἔπιασε τὴ μάζωξε ἀπὸ τὸν δρόμον και τὴν ξανατύλιξε μετὴ μπαμπάκι.

Ὁ Ράλλης και σ' αὐτὴ τὴν περίσταση δὲν τὰ καταφέρει νὰ ξεχάσει πὼς ἐπαγγέλλεται τὸ Ρωμαῖο πολιτικὸ—και μάλιστα τὸν ἀντιπολιτευόμενον.

ΓΙΑ ΝΑ ΝΙΩΣΟΥΝ

οἱ ἀναγνώστες μας καλύτερα τὸ σημερινὸ ἄρθρον τοῦ Παλαμᾶ, μεταφέρνους ἀπὸ τὸ «Νέον Πνεῦμα» τοῦ Γιαννόπουλου τὶς ἀδιάντροπες βρισιές του γιὰ τὸν Ψυχάρη και τὸν Πάλλη και τὸν ἀχαρχτήριστο κι ὀλωσδιόλου μπακάλικον χαραχτήρισμό του γιὰ τὸ ἀγλωσσικὸν ζήτημα. Τὸ κάνουμε μετὴ λύπη μας μάλιστα, γιατὶ συμπαθοῦμε τὸ συγγραφεὶα τοῦ βιβλίου, πού ὡς ἄθρωπος ἔχει καθε δικαίωμα στήν ἐχτίμηση ὄλου τοῦ κόσμου, μὰ ἢ ἀνάγκη μᾶς σπεύχωνει νὰ τοῦ κάνουμε τὸ πανηγυρικὸ αὐτὸ ρεζίλημα, ξανατυπώνοντας τὰ λόγια του, γιὰ νὰ νιώσουν, εἰπα-

με, καλύτερα οἱ ἀναγνώστες μας τὸν εὐγενικὸ θυμὸ τοῦ Ποιητῆ, πού ξεσπᾶει σὰ γενναῖο χτύπημα και σὰ σωτήριον σάλπισμα μαζί.

Ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴ Δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι, κατὰ τὸν κ. Γιαννόπουλον, ἀένας δῆθεν Νέος Ἑλληνισμὸς ἐφευρεθεὶς εἰς τοὺς καφενέδες, ἐκκολαφθεὶς ἀπὸ τοὺς μελτέδες τῶν καφεδῶν, σημαιοφορούμενος ἀπὸ τὸ ἀρχικατεργαρικώτατον ἐπιστημονικὸν φῶς (ἰδῶ ὑπάρχει μιὰ βρισιὰ χασάπικη πού οὔτε σὲ στόμα λούστρου ταιριάζει) ἐνὸς Παρισίου Μελαγρινοῦ, ἐνὸς Φραγκολεβαντίνου, ἀπεριγράφτου ὑνευματικῆς εἰνουχικότητος και ἀποτροπαιοτάτης ἀμαθείας, ἐνὸς (ἄλλη βρισιὰ ἰδῶ πού χαλαλ: κι αὐτὴ νὰ τοῦ γίνε), ἀδυνατοῦντος νὰ ἐννοήτῃ τίποτε ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Φυλῆς και τὴν Ἑλλ. Ἰδέαν και τὴν Ἑλλ. Γλῶσσαν, παραδουεμένος (δηλ. παίρνοντας παράδες ! !) ὑπὸ δευτέρου μουρλοῦ κουκουλεμπόρου, Λονδρέζου (ὄχι δὰ, Ἀλιεραπουλέζου!) αὐτοῦ, φανταστ: κὸς νεοελληνισμὸς·μισελληνικώτατος, θέλων νὰ σπᾶσῃ τὴν ἐνότητα τῆς Ἱστορίας, τὴν ἐνότητα τῆς Γλῶσσης, τὴν ἐνότητα τῆς Θρησκείας, νὰ ἀποκόψῃ τὸν τωρινὸν Ἑλληνισμὸν ἀπὸ καθε παρελθόν του—σὰν νὰ εἶναι Τούρκος, σὰν νὰ εἶναι Βούλγαρος, σὰν νὰ εἶναι ὁ χειρότερος ἔλων, ὁ Φράγκος, ὁ ὁποῖος πααιδεύεται ἐναν αἰῶνα τώρα, νὰ κατερθώσῃ αὐτὸ δι' ὄλων τῶν μέσων και τῶν βδελυροτέρων και τῶν ἀπανθρωποτέρων κτλ.»

Ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴ Δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι ἀένας νοσταλγικώτατος νεοσαρραυχισμὸς Φραγκοβρακῶν, μετὴ σύμβολον ἕνα κρηνιασμένον τσαρούχι, θέλων νὰ γκερμίσῃ τὸν Παρθενῶνα διὰ νὰ στήσῃ τὸ παλιοτσαρούχον τοῦ παπούλη του και γκαρίζη ἀνέτως τὸν ἀμανέ του.»

Μιὰ σημειωσοῦλα ἀπαραίτητη τὰ Ἑλληνικὰ τοῦ κ. Γιαννόπουλου, πού δὲν εἶναι τσαρουχικὰ ἀλλὰ σκαρπινικώτατα, ἀποτελοῦνται ἀπὸ συνταχτικὲς προτάσεις πού ἢ καθεμιὰ τους, σὰν αὐτὴ πού ξανατυπώσαμε παραπάνου, πιάνουν τριάντα ἄραδες πυκνοτυπωμένες στὸ βιβλίον του και πού γιὰ νὰν τίς διαβάσει κανεὶς πρέπει νὰχει πλεμόνι Σέριγκ και νὰ μπορεῖ νὰ πάρει μονορούφι δέκα φορές τὸ Μαραθῶνιο δρόμον.

μετὴ θλιβερὰ σκουζίματα γιὰ νὰ καθιάσουν ψηλὰ στίξ δεντροκορφές πού ἀνατριχιάζουν και λυγοῦν ἀπὸ τὸ ζωντανὸ φορτιό.

«Πᾶρε μιὰ πεντάρη, τώρα, Γκέληνα καλοκυρά, και συχώρνα τὸν παπούλη μου...», πηδοῦν και σαλιάρίζουν ἀπὸ πίσω τὰκούρεφρα παιδαρέλια, ἐνῶ ἢ κοντομεσιασμένη γυναῖκα τραβάει χαθὰ κατὰ τὸ σπῆτι τῆς μετὴ τὸν ἀλίχριστο καρπὸ. Κάποτε στοχαζεται κανένα πετράδι νὰ πέφτῃ πάνω στὶς σαρκωμένες πλάτες ἢ νὰ τυλιγεται στὶς δασιές σούφρες τοῦ παλιοφουστανίου τῆς· μὰ κοιτάει λωλαμένη τὸ δρόμον τῆς και μόνον φτᾶει σιγανὰ κι ἀναρῖα σὰ νὰ φοβᾶται.

«Φτοῦ, φτοῦ, γενιά τοῦ διαβόλου !»

Κι ἀπὸ τὸν κούφρον πλάτανον πού ἄφισε ξεκόβεται μετὴ στὸ σκοτίδι και πέφτει χάμου ζυγιστὰ κανένα φύλλο σκεθρὸ, ξεροκίτρινον, σὰ λαβωμένο πουλι πού παίζει ἀκόμα τὰ φτερούλια του στὸν ἀέρα και δοκιμάζει κάπως νὰ σταθεῖ.

Β'

Μιὰ κοντὴ κι ἀφώτιστη, καμερούλα μετὴ ραγιαμένους κι ὀλόγυμνους τοίχους πού ρέβουνε νὰ γκερμίστουν· μιὰ χαλασμένη τρύπα πού εἶναι σὰν πόρτα και βγαίνει στὸ περιβόλι μετὴ τὰ στεγνωμένα δέντρα φαίνεται σὰ νὰ χασμου-

Προχτὲς ἀκόμα στὸ παρακατιανὸ μου περιβόλι βρήκα προιονιμένες και ξάπλα χάμου τὶς ἀγλαδιές μου σὰν πεθαμένες... Τὸ παράπονον μετὴ πῆρε πού τίς κοιτοῦσα...Και τίς δαμασκηνιές μου τιναγμένες...Νὰ καλοσκαρῆσω δὲν πρόφτασα ἢ ξελογιασμένη μου!...Κι οὔτε μιλιὰ δὲν κότησα ν'ἀνασῶνω πουθενά... Ποιὸν ἔχω πού νὰ γυρίσει και νὰ με κοιτάξῃ ;...Τὴ φτωχολογιά ὄλο: τὴν παραπαίρνουν και τὴ φτοῦνε κατὰμουτρα...Ὅμως μιὰ κατᾶρα θάφῃσω, σὰν κλείσω τὰπελπισμένα μου μάτια πού τώρα δὲν μπορῶ νὰ τὴν ξεστομίσω...»

Ἡ χλωμάδα τοῦ ἡλιοφρυγμένου κάμπου πού γενναί: τίς ἄρρωστες σκέψες και μαρζῶνει τὴ ζωὴ μου ἔπαψε νὰ πανιάζει και χτυπάει τώρα πῶς γλυκὰ και πῶς παθιωμένα ὀλόγυρα. Και κατᾶ ἀπὸ τίς στεγνωμένες τοῦφρες τῶ δεντριῶν και μῆσα ἀπὸ τίς ἀνοιγμένες πόρτες τῶ σπιτιῶν φαντάζει ντροπαλὰ ἢ κρυφῆ και γαληνὴ βραδιά: σὰν κάπια βαθυστόχαστη ἀνυφάντρα μοιράζει και σκορπᾶει τὰ πρῶτα μαβρονήματα γιὰ νὰ ἰδιάσει τὸ νυχτερινὸ ὑφαντό.

Πέρα στὸ δυσσοβῶνι σὰν ἕνας ματωμένος κορναχτὸς ἀνταρῖάζεται πού ξεβάφεται πάγᾶλια και μελανιάζει.

Και οἱ καλιακούδες γυρνοῦν κοπαδιασμένες και

ΣΤΗ ΓΑΛΑΝΗ ΠΟΥ ΘΑ ΜΙΣΕΨΗ

Μην ταξειδέψης, γαλανή
 με ξέπλεκα μαλλιά,
 και μέσ' στή θάλασσα χρυσή
 να μή φορέσης θαλασσοί
 κι' ἀρ' ἴσης τραγουδάκια,

Τι ἡ Σέρραϊνα πού στον ἀφρό
 τῆς θάλασσης πλανιέται,
 ἃ σ' ἀντικούσῃ γαλανή,
 όταν ἀκούσῃ τῆ φωνή
 ἐκεῖ γλυκιά νά σβνέται,

Θά σέ ποιήσῃ λημονιά
 με μαγικό τραγοῦδι
 και θά σέ πάρῃ γι' ἀδερφή,
 ἀφ' ἑμῶν ἕχαρῃ μορφῇ
 ξεχάσῃ, ἀγγελοῦδι.

ΣΠ. ΡΙΓΓΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ
 ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Λεμεσός 30 Αὐγ. Ὑστερα ἀπὸ μιὰ ἀγωνία και μ' ἕνα πόθο πού δύσκολα κρυβότανε ἀπ' τὰ μάτια ὄλων, ὁ «Μιαούλης» φουντάρησε σήμερα τὸ πρῶτο σπὸ χαρωπὸ λιμάνι τῆς Λεμεσοῦ. Μόλις τὸ καράβι φάνηκε μακριὰ στὸν ὀρίζοντα κάτι σάν βοή, κάτι σάν γλυκύτατο μακρυνὸ τραγοῦδι ἀκούστηκε ἀπ' τὴν παραλία. Χιλιάδες κόσμου ἀπ' τὴ Λεμεσό κι' ἀπ' τὰ μακρυνότερα χωριὰ τοῦ νησιοῦ φώναζαν γιὰ τὴν ἔνωση, ὕστερα οἱ καμπάνες τῶν Ἐκκλησιῶν ἤχουσαν χαρμόσυνα και χαίροῦσαν τὸ κάτασπρο καράβι πούφερνε μακρυνὰ ἀπ' τοὺς λιόλαμπρους γυαλοὺς κι' ἀπ' τὰ κλέφτικα βουμάκια ἕνα γλυκὸ φιλὶ τῆς πατρίδας.

Βάρκες πολλές τρέχουν πρὸς τὸ καράβι, ἔχουν ὄλες Ἑλληνικὲς σημαίες, πού κυματίζουνε τρελλά, παιχνιδιάρικες με τὸν ἄνεμο και με τὴν ἀτμοσφαῖρα, πού λές ἐπῆρε τὰ χρώματα και τὴ ζαττεράδα τῆς ἀτμοσφαῖρας τῆς Ἀττικῆς, τῆς ἀτμοσφαῖρας τοῦ Παρθενῶνα.

ρίεται, ἀσφάλιστη ὀλοένα. Πάνου οἱ μαβρισμένες γρεντιές(7) εἶναι τρύπιες ἀπὸ τὰ σαράκια πού τρέχουν και φαγώνουν τὸ ξύλο ἀχέρταγα και τὰ σπαγγόσιπτα(7*) κοιλιάζουν και κουνιόουνται στὸν ἀέρα, λημονιμένα και ἀπειράχτα. Ὅλα εἶναι ἀκοίταχτα και ἀπίστρεφτα και μιὰ παλιὰ μωρουδιά σκροπιάται μέσα.—Ἡ Μελάχρω γέρνει στὸ πλεθρὸ σὰ μαραμένη και ὄλο συμπάει(8) τὴ μαμουδιασμένη(9) και βραστερῆ φαχί: ἔχει πλαγιόσει μισόγυμνη και ἔσκούφωτη και φουσκώνει κάποτε τὰ μελαψὰ τῆς μάγουλα γιὰ νὰ φουσκῇ τὴ λιγοστή φωτιά πού σβύνει κάθε λίγο τὰ φαρὰ μαλλιά τῆς χύνονται ὀλόγορα στὸ κεφάλι ἀριωμένα και μόλις ἀφίνουν ὀμπρὸς νὰ γυαλίζουν κάπως τὰ νυσταγμένα και βασιλεμένα μάτια σκάνει κάθε τόσο τὰ δάχτυλα νὰν τὰ μαζώσει, μὰ ἄφτὰ πάλι πέφτουν και τὴν κουλώνουν, καθώς σαλεύει.—Ἡ Ζυγούλα, μιὰ κοπέλα πού ἔχει στήθια δεμένα και σφιχτά και μάτια κάρβουνο πού

7) ἡ γρεντιά=μεγάλη δοκός.
 7*) τὸ σπαγγόσιπτο=ἡ ἀραχνιά.
 8) συμπάω τὴ φωτιά=βάζω σὲ τάξη τὰ ξύλα γιὰ νὰ καίγουνται.—συμπάω τὸ φαγι=βάζω καλύτερα τὴ φωτιά γιὰ νὰ βράσει τὸ φαγι.
 9) μαμουδιασμένος=πού ἔχει μαμουδιά, κάποια μάβρα ἔντομα μες στὰ σπειρία τῆς φαχί.

Μέσα στὶς βάρκες διακρίνει κανεὶς ἀνθρώπους σεβαστοὺς και ἀνθρώπους νέους και παπάδες κάτασπρους και γυναῖκες και παιδιὰ και μωρουδάκια ἀκόμα.

Πρῶτα πρῶτα ζυγώνει ἡ βάρκα πρὸ φέργει τὴν ἐπιτροπή. Πρὶν ἀνέβουν ἐπάνω ἕνας σεβαστότατος κύριος με μιὰ κάτασπρη γενειάδα φωνάζει δυνατὰ τὸν κοινὸ πόθο τῶν Κυπριῶτων, τὸν πόθο τὸν εὐσεβῆ πού τρέφουμε με τέσσα γλυκὰ ὄνειρα.—Ζήτω ἡ ἔνωση...

Ἄνεθάνουν, ἀνεθάνουν στὸ καράβι με μιὰ θρησκευτικὴ εὐλάβεια... Λές πὼς πάνε νὰ κοινωνήσουν... Στὰ πρόσωπά τους ζωγραφίζεται ἡ χαρὰ, τὰ μάτια τους δακρύνουν, σφίγγουν τὰ χέρια ὀλονῶνε. Στὰ χεῖλια τῶν παπάδων πετὰ μιὰ προσευχή, οἱ γυναῖκες κλαῖνε ἀπὸ συγκίνηση, τὰ μωρὰ κοιτάνε σάν τρομαγμένα. Ὑστερα ἀπὸ τὴν προσφώνηση τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς κάθονται ὄλοι στὸ σαλόνι τοῦ καπετάνιου, κάπου κάπου κάποιος πετιέται και λέει κάτι, ὄλοι γυρίζουν και τὸν κοιτάζουν, μὰ φαίνονται σὰ νὰ ντρέπονται, φαίνονται πὼς τοὺς πνίγει κάποιος λυγμὸς χαρᾶς.

Ὁ ἐρχομὸς σας μὰς κάνει εὐχαρίστηση μεγάλη και μὰς δροσιζει σάν τὴν δροσιὰν πού κατεβαίνει ἀπ' τὸ βουνόν. πού λέγει ὁ Δαυὶδ, λέει με συγκίνηση και με τὸν ἰδιαιτερο Κυπριώτικο τόνο ἕνας ἀγαθότατος τύπος χωριανοῦ παπὰ με τὸ κοντὸ και τὸ βάσο.

Ὁ Φραγκοῦδης τῆς «Ἀληθείας» ὁ πρόμαχος τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνα στὴν Κύπρο... Νάτος, νάτος με τὴ συμπαθητικὴ φυσιογνωμία του, τὰ ξεχύνει μάτια του, δείχνει πολλὴ χαρὰ πού βρίσκει μες στὸς ἀξιωματικούς δύο-τρεις νὰ συμφωνοῦνε στὴν ἰδέα, βρωτὰ με ἀπληστία νὰ μάθει τὰ νέα, ὁ Νουμας, τί γίνεται πὼς πάει ὁ ἀγῶνας, οἱ ἐρωτήσεις πετοῦν ἡ μιὰ ὕστερα ἀπ' τὴν ἄλλη. Συσταίνει στοὺς ἀξιωματικούς ἀρετοὺς δικούς μας Κυπριώτες, και τοὺς συσταίνει με ὑπερφανεῖα γιατί αὐτὸς τοὺς ἔκανε δημοτικιστάδες, αὐτὸς τοὺς ἔδειξε τὸ φῶς.

Μπαίνουν μες στὸ καράβι... μπαίνουν ἀδιάκοπα... Χωριανοὶ οἱ περότεροι, τοὺς βρωτὰς ἀπὸ πού ἐρχονται, και σ' ἀπαντοῦν με μιὰ ἀξιοθαύμαστη ἀπάθεια και ἐγκαρτέρηση και πίστη πὼς

σπιθοβολάει μες τὰ μεσάνυχτα, κίθεται τὰνακούκουρα, μοναχὴ και ἀταρπιστή, στὸ γερμένον παράγκωνα και κραινὴ σάν τὴν τρομαγμένη τρυγόνια: εἶναι τόσο χλωμὴ και τόσο κίτρινη πού ἔμπροσθα ἔχει πῶς βγάζει ἀπὸ τὸ τομάρι τῆς ἄμα τὴ σουγλήσει: κάποτε λήμπει κανένα δάχρυ στὰ ματωσίνοῦρα μέσα σάν ὀριστάλαχτη δροσοῦλα πού κρεμιέται στὴν ἐρητὴν τρανταρυλλιά.—Κι ὁ Νόνιος, ἀγῶνας ἀκόμα και ἀνόγητος, ἀνάφει ἀπὸ τὴ θερμασία και κορυδοκυλιέται πάνω στὴν ἔπλυτη προκόβα: κάποτε σταματᾷ τὰνάσκελα, τεντῶνει τὰ λιγνὰ του χέρια και παραμιλάει σάν παλαβός.—Ἀκόμα ἕνα μανᾶρι ἀσπράμαλλο πλανιέται μες στὴν παλιὰ τὴν κάμαρα και βελάζει νησιῶν και θλιμένο.—Ὅσο ἔχουν συναχθεῖ τὰ σύγνερα και ἀνοίγουνται στὰ σκότεινά οὐράνια σὰ μεγάλα και δυνατὰ φτερά: ὁ τρισκατάρατος ἔσφυλάγει τώρα τὸν κόσμο.)

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Καψίλα μεπιάσε τὴ σκοτεινιασμένη και δὲν μπορῶ νὰλαργέψω μιὰ στᾶλα και νὰ δροσιτώ. Κι ὁ τόπος ὄλος εἶναι σκασιμένος ὄξω. Ποιὸς θὰ κοιτάξει τὸ ἔρροφαγι;...
 Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Βραζει μοναχὸ του, μάννα. Σύχασε και δὲ χρειάζεται κοιτάγμα τώρα.
 Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Δέν;
 Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Σὺρε νάνασάνεις λίγο στὸ πε-

περπατοῦσαν δέκα ὄρες, ὄλη τὴ νύχτα γιὰ νὰ φτάσουν στὴ Λεμεσό.—«Ὅλοι φηγασιν ἀπὸ τὸ χωριὸν ἔρθασιν ὄλοι κάτω γιὰ νὰ ἴδουνε τὸν καράβιν».

Ὑστερα κατὰ τίς 10 τὸ πρῶτο ὁ καπετάνιος με τοὺς ἀξιωματικούς βγῆκαν νὰ πάνε στὴ δοξολογία. Ἐξω στὴν ἀποβάθρα ὁ κόσμος μαζεμένος τοὺς ὑποδέχεται με ζητωκραυγὲς ἐγκάρδιες, τρελλές. Πρῶτη φορὰ πού δείχεται τόσο ἐμφαντικὰ πόσο μεγάλη εἶναι ἡ δύναμη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πόσο βαθύ εἶναι τὸ ἔθνικο αἶσθημα. Καὶ ἡ δύναμη αὐτὴ κι' ὁ πατριωτισμὸς αὐτὸς κάνει περσότερη ἐντύπωση ἐδῶ στὴν Κύπρο, σ' ἕνα τόπο δηλ. πῶχει και νόμους και διοίκηση και δικαιοσύνη ζηλευτὰ γιὰ τὴν ἐλευθέρη Ἑλλάδα, κι' ὄμως ὄλοι θερσιόουν και μαινούνται γιὰ τὴν ἔνωση, ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ, ἡ μάννα τους, τὸ σπῆτι τους, τὸ σκολειό τους ἕνα τοὺς μαθαίνουν νὰ ὀνειρεύονται, ἕνα νὰ ζητοῦν...τὴν ἔνωση!

Μὲ τί πόνο μιλοῦν...—«Ἐμεῖς οἱ παραρηχτοῖ»—μὰ δὲν ὑπάρχει Δικαιοσύνη;» τὰ μάτια τους πετοῦν φλόγες και κοιτάνε τὰ ναυτοπούλα μας γιὰ ν' ἀντλήσουνε θάρρος.—«Θά μὰς φύγετε γλήγορα και θὰ σκοτεινιασουν γιὰ μὰς οἱ ἰλπίδες και θὰ σβύσουν τὰ ὄνειρα». Μιὰ πίκρα κι' ἕνα παράπονο πνίγει ὄλονῶνε τὸ λαϊκὸ, τῶν ἐλευθέρων και τῶν δούλων.

Ἡ δοξολογία τῆς ἐκκλησίας κατανυκτικὴ, οἱ εὐχές ἀνεθάνουν σάν θυμιάμα.—Ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος». Ἐνα ἄγιος ἔτρεξε στὰ σῶματα ὄλων. Ἀπ' ἐξω τὰ παλληκάρια τῆς Λεμεσοῦ βίχουν χαλκούνια και βασιλότα. Τὰ μάτια δακρύνουν ἄβηλα, ὄλοι κοιτάζονται μιὰ στιγμή κι' ὕστερα στρίβουν ψηλά και παρακαλοῦνε μαζί.

Δὲ θυμῶνται ποτὲ στὴ Λεμεσό, τόσο κόσμο και τόσο κόσμο ἐνθουσιασμένο, τρελλὸ ἀπ' τὴ χαρὰ του. Οἱ ναῦτες μας πατοῦν σὲ σμυρτίες, οἱ Κυπριώτισσαι με τὰ ὄρνια μάτια και τὴς ἐκφραστικὲς φυσιογνωμίες τοὺς ἐκτιζοῦν με ροδόσταμμο και τοὺς βίχουν τριαντάφυλλα στὸ διάβα τους ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ στὴ Λέσχη.

Ἐκεῖ δεξιόωνονται τὸν καπετάνιο και τοὺς

ριβόλι.
 Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Σὰ νὰ κλώθει τὸ σπῆτι μου φαίνεται.
 Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Ἄμα δυστυχᾷ κανένας, ὄλα τοῦρχονται ἀνάποδα.
 Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Και νᾶχω και τὸ μοναχογιό μου στὸ στοῦμα σάν πεθαμένο και μὴ βρίσκω γιὰ τριχὰ και γι' ἄφτον τὸν καψόχαρο... Πέρασε κι ὁ θεριστὴς και ἀκόμα νὰ γυρίσει σπῆτι του.
 Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Ὁ πατέρας;...
 Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Μμ... Πὼς θὰ τόνε φρονιμίψω; Ἄνου κάτου θὰ τὰ βρεῖ πάλε...
 Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Μὴν τόνε συνερίζεσαι, μάννα.
 Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Τάχα δὲν ξέρει τί γένος εἴμαστε...
 Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Ριγμένος καθώς εἶναι στὴ δουλιὰ του ξέμαθε ἀπὸ τὸν κόσμο γύρο του.
 Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Εἶμαι μιὰ ζαρόγρια τώρα πιά τυραγισμένη και λωλή και δὲ δευρᾶν τὰ κῆτσια μου νὰ τρέχω κι' ἐγὼ κοντὰ του.
 Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Ἄκου, λέει ἰ...
 Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Ποιὸς θὰ καθόντανε γιὰ νὰ φυλάξει τὸ μάθρο σπῆτι; Ψέφτισε κι ὁ κόσμος και ντιώθεις...

ἀξιωματικούς τὰ μέλη τῆς λέσχης, προσφέρνουν μ' ἀφθονία γλυκύσματα, μπῦρ παγωμένη, τσιγάρα. Περνᾶνε μέρος ἀπ' τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τοὺς χαιρετᾶνε μ' εὐχὴς καὶ μὲ συγκινητικὰ λόγια οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μοναστηριῶν τοῦ διαμερισματος τῆς Λεμεσοῦ. Ὑστερὰ ὁ ἀγαπημένος μας Φραγκοῦδης, γενικός γραμματεὺς τῆς λέσχης, κάνει τὴν ἀκόλουθον προσφώνηση. Τῆ γράφω ὅπως μού τὴν ἔδωκε ἀφιερωμένη ὁ καλὸς μας Μενίλαος.

«Ἐἴμαι εὐτυχής, ἀγαπημένοι μας Ναῦται, χαιρετίζων Σᾶς ἐκ μέρους τοῦ σωματείου τούτου τῆς «Ἐνώσεως». Ἡ μεταξὺ ἡμῶν τῶν ὑποδούλων παρουσία τῶσων ἐπιλέκτων ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλλ. Ναυτικοῦ μᾶς γεμίζει τὴν καρδιά ἀπὸ συγκίνηση καὶ κοντὰ σας, γύρω σας, σὰ νὰ μᾶς φαίνεται πῶς εἴμεθα πιὸ κοντὰ στὴν ἀγαπημένη πατρίδα.

«Μ' ἀλλοίμονο! Ἡ ὠραία αὐταπάτη θὰ περάσῃ καὶ στὸν ἀφρὸ ποῦ θ' ἀφίση σὲ λίγο πίσω του τὸ ὠραῖον Πλοῖον μὲ τὸ μεγάλο τὸ περίδοξο ὄνομα, θὰ σβύσουν τὰ ἐννερα καὶ θὰ βρεθούμε καὶ πάλι μόνοι στὴ σκοτεινιά τῆς δουλωσύνης.

«Μὰ ὄχι. Τὸ φῶς πο', σκορπίζετε τριγύρω σας θὰ μείνῃ καὶ μετὰ τὸ γοργό σας πέρασμα καὶ θὰ μᾶς φέγγῃ πάντα τὸν δρόμο ποῦ θὰ μᾶς φέρῃ μιά μέρα στὴν Ἑλλάδα.

«Τὸν δρόμον τοῦτον μᾶς δίδετε σήμερα τὸ θάρρος καὶ τὴν πεποίθηση νὰ ἐξακολουθήσωμεν, διότι, πρέπει νὰ τὸ μαθετε, καθὲς σας ἐπίσκεψῃ φέρει μαζί της νέες ἐλπίδες, νέον αἶσθημα.

«Τὸ αἶσθημα τοῦτο ποῦ βγαίνει ὀλοθερμὸ ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς καρδιάς μας, διερμηνεύσετό το, ἐκφράσετέ το, καταστήσετέ το γνωστὸν ἐκεῖ εἰς τὴν πόλιν τῶν ὀνειρων μας. Μὲ τοῦτο ζῶμεν παντοτεινὰ οἱ Κύπριοι καὶ μὲ τὸ αἶσθημα τοῦτο Σᾶς εὐχόμεθα τὸ καλῶς ὠρίσατε στὴν Ἑλληνικὴν αὐτὴν Νῆσον.

Σ' αὐτὴν ἀπαντᾷ ὁ ὑποπλοίαρχος κ. Τσιριμῶκος μὲ ὠραία ἐγκάρδια λόγια.

★

Εἶναι μεσημέρι. Οἱ ἀξιωματικοὶ μόλις κατωρθῶνουν νὰ μπῶν στὸ καράβι τους, τῶχουν πλημμυρίσει οἱ Λεμεσιανοί. Ἀγκαλιασμένοι καὶ ἀδερφομίνοι μὲ τοὺς δοκίμους καὶ τοὺς ναῦτες μας τραγουδοῦνε τὰ ὄμορφα τᾶθᾶνατα κλέφτικα τραγούδια μας, μιά μυρωδιά θρούμπας καὶ ἐλάτου κυριαρχεῖ στὸ καράβι· ἡ γαλιζία σημαία τῆς πρύμνης σ' νῆα ἐλαφρὸ πονεντίν κυματίζει μεγαλόπρεπα. Φυσᾷ ἡ πνοὴ τῆς λευτεριᾶς.

★

Δάρνακας 4 7)βρίου. Πέρασαν πέντε μέρες ποῦ-

γράψα βιαστικὰ βιαστικὰ τὶς πρώτες ἐντυπώσεις. Ἀπὸ τότε δὲ μούμεινε καιρὸς νὰ βροτήξω κάποια συνεχεῖα. Σκέφτομαι τώρα πῶς θάμουν λίγο μακρὺς, ἀλλὰ πάλι ὅταν γράφῃ κανεὶς γιὰ νὰ δώσῃ νὰ καταλάβουν στὴν Ἐλευθέρᾳ Πατρίδα τὸν πόνο τῶν Κυπρίων, τίποτα δὲν εἶναι πολὺ, τίποτα δὲν εἶναι ἀρκετό. —Γιατί πρέπει νὰ γράφῃ κανεὶς πολλὰ γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ ἐμυδρὴ ἰδέα τῆς ἐπιτυχίας τῶν τραπεζιῶν ποῦ δῶκαν καὶ στὴ Λεμεσό καὶ στὸ Λάρνακα στοὺς ναῦτες καὶ γιὰ τὰ ἐπίσημα γεύματα στὸν καπετάνιο καὶ στοὺς ἀξιωματικούς. Τίποτα δὲν εἶναι ἀρκετό γιὰ νὰ δείξῃ τὴ φλόγα τὴν πατριωτικὴν ποῦ ἐκδηλώνεται ὄχι μόνον μὲ λόγια ἀλλὰ καὶ μ' ἔργα ἐνὸς δλοκλήρου λαοῦ.

... Χίλιες φωνὲς ἀντιλαλοῦν μέσα μου «Ζήτησὲ ἢ Ἐνωσῆ».

Δ. ΦΛΟΤΤΑΣ

ΣΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ !....

*Μᾶς ξεπλανᾶτε σ' ὄνειρα σὰν τὶς σειρήνες,
στὸ ξωτικό τρομβόσβυσμα θλιμμένης δύσης,
καὶ μᾶς μεθᾶτε μὲ γλυκύτατες ὀδόνες !*

Ἀνάθεμα, καταραμένες ἀναμνήσεις !....

*Ὁ δρόμος σας δὲ χάνεται, βαθεῖα σὴ λήθη;
Ἡ λάμψη σας τὴ δόλια σκέψη ξαναπάγει
στὰ μαγικὰ καὶ στὰ φαρμακερὰ σας βύθη....
Σβυστιῆτε πιά στῆς νύχτας τὰ βουβὰ πελάγη...*

*Μιά δύναμη φοιχτὴ νὰ μᾶς γκρεμίσῃ ποῦναι
στοὺς ῥόδινοὺς, χρυσοὺς σας κόσμους πίσω,
[πίσω.]*

*...Γύρω θωρῶ τόσες ψυχὲς ποῦ λησμονοῦνε,
γιατὶ κ' ἐγὼ νὰ μὴ μπορῶ νὰ λησμονήσω ;*

*ὦ! Μνήμη! τὴ φτωχὴ τὴν ὑπαρξή μου ἄχ! ἄσε,
σὲ νέκρας μαῦρα κύματα καταποντίσου.*

*...Γιατὶ πολὺπαθῆ, ἰσέλλῃ καρδιά, θυμῶσαι ;
Στοῦ χρόνου τοὺς χυμᾶρόρους πνίξε τὴν
[δρμή σου!]*

*...Ἐνα φιλιὸ σᾶς στέλνω ἀγάπες, πόθοι ξένοι,
Θὰ σβύσῃ ἡ ξεγελάστρα καὶ πικρὴ σας πλάνη
...Ἡ λάμψη σας θαμπώθηκε, σιγοπεθαίνει....
...Ἄς εἶταν κ' ἡ καρδιά μου νὰ σιγοπεθάνῃ!....*

ΝΑΠΟΛ. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΕΝΑΣ ΑΓΡΙΑΝΘΡΩΠΟΣ

Τὸν ἔλεγον Τράμπαλα καὶ ἀγριάνθρωπο, μὰ οὔτε τὸνα οὔτε τᾶλλο δὲν εἶτανε τὸνομά του τὸ βαφτιστικό. Εἰκοσιοχτὼ χρονῶ παληκὰρι ψηλὸς ξερακιανὸς μὲ δυὸ μακρὺς ποδᾶρες σὰ στῆλους καὶ δυὸ μεγάλα χέρια κρεμασμένα ἀπὸ τοὺς πλατιοὺς καὶ καλοκαμωμένους ὤμους του, μὲνα προσωπο χοντροσκεδιασμένο μὰ ὄχι κ' ἄσκημο.

Ἐκανε τὸν ἀμάξια, ὄχι μὲ δικό του ἀμάξια μὰ ὑπάλληλος μικροῦ χαρτοπαίχτη ποῦ ζοῦσε ἀπὸ τὰ βγαλσίδια τοῦ Τράμπαλα χωρὶς νάφινει πάντα γιὰ φαῖ τᾶλόγου καὶ τοῦ ὑπάλληλου του.

Ὅταν τᾶφεντικό ἄφινε καμιά δραχμὴ, ὁ Τράμπαλας ἀγόραζε πρώτα λίγο σανὸ γιὰ τᾶλογο ἢ προκυλοκότσανα, κατὰ τὴν ἐποχὴ καὶ κατὰ τὰ λεφτὰ κ' ἔπειτα κᾶτι καὶ γιὰ τὸν ἴδιον ποῦ τὶς περισσότερες φορὲς εἶτανε ψωμί καὶ τυρὶ.

Ἄλλες ἀνάγκες δὲν εἶχε ὁ Τράμπαλας· νοῖκι δὲν πλέρωνε γιατί κοιμότανε στὸ πατάρι τοῦ σκυλοῦ, ἐμπάλωνε μοναχὸς του τὰ λουριά τᾶλόγου, ποῦ τὸ ἀγαποῦτε σὰν ἀδέρφι του, καὶ τὰ ρούχα του, μόνος ἔκανε τὴν πλύση καὶ ἐλαττώματα δὲν εἶχε.

Σὰν ἔμεναν κ' οἱ δυὸ νηστικοὶ πολὺ συχνὰ, ὁ Τράμπαλας τραγουδοῦσε γιὰ νὰ κοιμηθῆσιν τὴν πείνα του, ἐνῶ τᾶλογο ποδοβολοῦσε καὶ ξερορουκάνιζε τὴν ἄδεια σκάφη ποῦχε μπροστὰ του. Τᾶκουγε ὁ Τράμπαλας καὶ τοῦ ραγιζότανε ἡ καρδιά, τοῦλεγε πρηγορικὰ λόγια, τοῦδινε νερὸ νερὸ, μὰ τᾶλογο ποδοβολοῦσε καὶ τὸν κοίταζε μὲ τὰ μεγάλα του μάτια γιομάτα καλωσύνη καὶ παράπονο.

—Τὶ νὰ σοῦ κάμω, τοῦλεγε, ξεφτέρι μου, χαϊδεύοντάς του τὴ χαιτή, κ' οἱ δυὸ εἰλάστανε νηστικοί. Ἄν ἔβλεπες ἐμένα νὰ περιδρομαῖζω κ' ἐμένα νὰ σάφινω νηστικό, θᾶχες δικίω νὰ μὲ κοίτας ἔτσι.

Κουβέντιζε μαζί του ὄρες δλάκερες καὶ τοῦ ξηγοῦσε τὰ σκέδια του :

—Κάποια ἐλπίδα ἔχω κ' ἐγὼ μὰ γιὰ τώρα ὑπομονή. Σὰ γίνῃ αὐτὸ ποῦ λέω καὶ δὲν τὸ λέω, τότες θὰ δεῖς, ξεφτέρι μου, τί ὄμορφα ποῦ θὰ περνοῦμε οἱ δυὸ μας. Πρώτα θὰ λευτερώσω ἐμένα ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνου τοῦ δικολόψου, θὰ σοῦ κάμω ἕνα ὀλοκαίνουργο ἀμάξια, ἕνα σταῦλο βασιλικό, θὰ κοιμάσαι ἀπάνω σὲ δυὸ πιθαμὲς ἄχερο καὶ δυὸ φορὲς τὴν ἡμέρα βρωμι κ' ἐγὼ πάντα κοντὰ σου στὸ πατάρι.

Ἔτσι τοῦλεγε κ' αὐτὸ ἡσύχαζε τὸ ποδοβολητὸ

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.—Μὴ μὲ καταφρονᾶς κ' ἐσύ, μάννα.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Ἄνεμοδοῦρα ποῦ εἶσαι...

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Ἐγὼ !...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Ναι !

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Μὲ γέλασαν, μάννα, καὶ σκόνταψα στὸ κρῖμα... Δίχως στεφάνι ποτὲς δὲ θὰ τῶκαμα...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Τί ;...

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Ἡ ψυχὴ μου τὸ ξέρει...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Θέλουμ νὰ φάμε, βλέπεις. Δέρνει μῖσα. Κι ἂν καθήσωμε μὲ τὰ χέρια σταβρωμένα, θὰ φοφήσωμε ἀπὸ τὴν πείνα. Κᾶνας δὲ νοιάζεται νὰ κρούσει τὴ θύρα καὶ νὰ πετάξῃ μιὰ καλημέρα.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Ἐνας κάμπος δὲ ρτάνει;...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Σῶπα! Δὲ νογᾶς...

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Θὰ πέσεις κ' ἐσύ ἀπὸ τὸν κάματο καὶ θὰ χαντακωθούμε ὅλοι.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Σίρεις ;... Μιὰ ὠρα ἀρχύτερα... ὄχι σ'ραγιζοῦμε πέρα καὶ πέρα...

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Θολώνεται τὸ μυαλό μου κ' ἀχάμνα μὲ πιάνει, σὰ νογᾶω πῶς δὲν μπορῶ νὰ σαλίψω καὶ νὰ σοῦ δώσω χέρι κ' ἐγὼ. Ἔτσι κό-

βουν-αι οἱ μέρες μου καὶ γλυτωμὸ δὲν ἔχω.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Ὅπως τῶχει κλωσμένο ἡ μοῖρα σου.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Κ' ἐσύ τρέχεις πάντα ξεζῶνατη κ' ἐκεῖνος βασκάνιζεται ξεσκουφωτός.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Σὰν ἔχει παιδιὰ νὰ φυλάξῃ...

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Ὅργωνει τὸν κάμπο, σκυμμένος πᾶνου του χρόνια τώρα. Πότε θάρθει;

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Τὸν καρτερῶ, μὰ δὲ λείει νὰ φανεῖ ἀκόμα.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Δὲ σῶνε; ..

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Κοντίει νὰ στοχῆσῃ πῶς ἔχει σπῆτι κ' ἀφτός.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Τὸ στοχαζομαι συχνὰ, μάννα. Γιὰ μὲνα δὲν καθεται τὸ πιότερο ἰδῶ...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Μπα!... Εἶναι οἱ δουλιές του τέτιες. Σέρνεται στὴ μιὰ μεριά καὶ στὴν ἄλλη.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Κι ἀπὸ δῶ δὲν περνᾷει... Σπαράζεται κ' ἀρωσταίνει ποῦ μὲ βλέπει ἔτσι καμωμένη.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Δὲν ξέρω τί κάμει ἔτσι ὁ πατέρας. Τὸ πῆρε κατὰκαρδὰ τὸ πᾶμα καὶ τοῦ φάνηκε πολὺ βαριό. Σὰ νὰ πάγωσε μ' ἀφτό.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Ἐγὼ τὸν ἴσουρα στὰ χιονι-

νισμένα γκρέμνα.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Δὲ φταίμε...

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Γιατὶ δὲν ἔχω προσωπο νὰ βγῶ στὸν κόσμο, καθὸς εἶμαι...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Ὅ καθένας διαφεντέβει τὴν τιμὴν μου

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Νὰ μὴ μᾶς μέλει;

(δουθαίνονται κάμποσο)

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Τὶ λείει ὁ Νιόνιος, μάννα. Τὶ νὰ φταίγει κ' ἀφτός καὶ νὰ τυραγιέται; κάθε τόσο;

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Παρμιλάει πάντα...

Ο ΝΙΟΝΙΟΣ.— Τὸ παραμῦθε μὲ τὸ γυκλίνο πύργο, μαννούλα... πέρα στὸ γιολό...

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Βάλε του στὸ κούτελο κᾶνα παννὶ βρεγμένο μὲ ζῦδι μονάτο. Μπορεῖ νὰ πέσει ἢ κᾶψῃ.— Ἄκου!

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Τὶ νὰ σὲ κάμω, σπλάχνα μου; ... Λούφαζε... Δὲν εἶναι τίπτα καὶ θὰ περάσει... ὄχι γίνεις γερὸς πάλι ἄβριο, ἄμα θὰ φέξει ὁ θεοῦλης...

Ο ΝΙΟΝΙΟΣ.— Θέλω τὸν πύργο μὲ τὴν βασιλοπούλα, καλομάννα...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— «Ἔτανε στὸ παραθύρι τὸ ψηλὸ ποῦ στὸ γιολό ἀγνάντεβει κ' εἶχε τετραζάνθα μαλλιὰ καὶ μάτια σὰ σμαράγδια ποῦ κάπιο δρόμο δείχναν,

κι' άνοιγε τὰ μεγάλα του χείλια νὰ τὸν φιλήσει καὶ ὁ Τράμπαλας τὸ φιλοῦσε στὸ στόμα.

— Μοῦντζες νάχουμε οἱ ἄνθρωποι ὅταν ἔχω ἕνα φίλο σὰν καὶ σὲ, ἔλεγε ὁ Τράμπαλας.

Μὰ ἡ πείνα ὥστόσο ἀγρίεβε κι' ὁ Τράμπαλας τὴν ἄκουγε στὰ γερά. Τοῦ φαινότανε πῶς τὸ στομάχι του μεγάλωνε καὶ σιγὰ σιγὰ νόμιζε πῶς ὄλο του τὸ κορμί εἶχε γίνει κοῦφιο. Ἐπινε νερό μὰ τὸ νερό ἔπεφτε μὲ κρότο μέσα στὰ δειανό του στομάχι, σὰν πέτρα στὴ στέρνα, τάλιο ἀρχίζε πάλι τὸ ποδοβολητὸ καὶ τὸ ξεροκοκάνισμα τῆς σκάφης.

Τότες δὲν βαστοῦσε πιὰ, τὸν ἔπιανε σὰν τρέλλα κι' ἀρπαζε ὅ,τι ἔβρισκε μπροστά του, τὴ θούρτσα, κᾶνα λουρί κι' ἔτρεχε νὰ τὰ κάμει δεκάρες. Ἀγόραζε λίγα προκυλοκότσανα γιὰ τὸ ζευτερί του καὶ καμιά δεκάρα ἤψωμί γιὰ νὰ γελάσει τὴν πείνα του.

— Νά, τοῦλεγε τάλιο, φάε καὶ ἴσχυασε. Δὲ σοῦ λέω πῶς τρώμε κοτόπουλα, μὰ στὴν ἀναβροχιά καλὸ καὶ τὸ χαλαζι. Πρὸσπαθοῦσε νὰ τοῦ καλητερέψει τὸ φαγητὸ μὲ δροσερὸ νερό καὶ μᾶστεϊα.

— Τρώγε λίγο λίγο νὰ σοῦ ρανεῖ περισσότερο ἴσια μὲ νὰ γίνει κείνο ποῦ σὺ πᾶς· δυὸ φορές τὴν ἡμέρα βρῶμι διαλεχτὸ καὶ κοσκινισμένο.

Ἔτσι περνοῦσε τὴ ζωὴ του ὁ Τράμπαλας καὶ μῶλα αὐτὰ εἴτανε εὐτυχισμένος, εἶχε δυὸ μεγάλα καλά, Θεοῦ χάρισματα, ὑγεία μὲ τὸ τσουβάλι, ποῦ πῶσο ἀξίζει τὸ ξέρι ὅποιος δὲν τὴ χαιρέται. καὶ δὲν εἶχε κανένα συγγενῆ, ποῦ μόνον ὅποιος ἔχει ξέρι, τί εὐτύχημα εἶναι νᾶσαι στὸν κόσμον μοναχός.

Ἐγὼ ἔχω ἰδεῖ μιά εἰκόνα κάποιου ζωγράφου Γάλλου, εἶχε ἕναν ἄνθρωπο καθισμένο μὲ τὸ κεφάλι ἀκκουμπισμένο στὰ χέρια σὲ μεγάλη ἀπελπισία καὶ κάτου ἔγραφε μὲ μεγάλα γράμματα «Seul au monde». Ἄν ἦμουνα ζωγράφος θάκανα ἕναν ἄνθρωπο ροδοκόκκινον νάστραφου τὰ μάτια του ἀπὸ χαρὰ, νὰ χορεύει καὶ κάτου θάγραφα μὲ μεγάλα γράμματα «Seul au monde».

Ἐκεῖνο τάλιο εἴτανε γιὰ τὸν Τράμπαλα, μάννα, πατέρας κι' ἀδέρφι, αὐτὸ ἔλεγε τὸν πόνο του καὶ τίς ἐλπίδες του καὶ τάλιο τὸν κοιτοῦσε μὲ τὰ μεγάλα του μάτια γιομάτ' ἀδελφὴ ἀγάπη καὶ ἄνοιγε τὰ μεγάλα του χείλια νὰ τὸν φιλήσει.

Ὁ Τράμπαλας ἀγαποῦσε καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ. — Στὸν κόσμον, ἔλεγε κάποτε στὸν ἐνθουσιασμό του, δὲν εἶναι παρὰ τάλιο καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ποῦ νὰξίζου καί.

Κάποτε τὸν ρώτησα, εἰμαστουμε γειτόνοι. — Για-

τί τὰ λὲς αὐτὰ, Τράμπαλα, τί σουφταιζαν οἱ ἄνθρωποι; — Δὲ μοῦκαναν τίποτις, ἀφεντικὸ, μὰ ἔτσι ἔχω μιὰ ἀντιπάθεια μέσα μου ποῦ δὲν μπορῶ νὰ τὴν ἐξηγήσω. Μὰ πῆς μου καὶ τουλόγου σου, ὅμοια θὰ βάλεις ἕνα ἄλογο στὴν ὁμορφιά, στὴ χάρη καὶ στὴν καλωσύνη μὲναν ἄνθρωπο;

— Μὰ δὲν εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, παληκάρι μου, σὰν τᾶφεντικὸ σου.

— Δὲ σοῦ λέω, τοῦ λόγου σου μπορεῖ νᾶσαι κάπως ἀλλοιώτικος, ἐγὼ δὲ λέω γιὰ τὴν ἀφεντικὴ σου, μὰ γιὰ ὄλους ποῦ βλέπω κάθε μέρα μπροστά μου, ὄλο μαλώματα καὶ καυγάδες, δὲν ἀγαπάει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἔπειτα εἶναι πιὸ βρωμεροὶ ἀπὸ τᾶλογα, πιὸ ἄσκημοι, ἔξιν ἀπὸ τὴν εὐγενεία σου, καὶ μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι ὄλοι κακοὶ, παραδόπιστοι κι' αἰμοδόροι.

Ἐγὼ βέβαια δὲν εἶχα τὴν ὄρεξη νὰλλάξω τίς ἰδέες τοῦ Τράμπαλα καὶ στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς δὲν εἶχε κι' ὄλο τᾶδικο, ἴσως ἂν γνώριζε περισσότερο τὸν κόσμο θάλλαζε καὶ ἰδέες.

Κάθε πρωὶ ποῦ ἔβγαζε ὁ Τράμπαλας τάλιο νὰ τὸ πλύνει, στὴν γειτονιά εἴτανε σωστὸ πανηγύρι, ὄλα τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς τὸν βοηθοῦσαν, αὐτὸς ἐφώναζε, τᾶρπαιρνε καὶ κρυφοχαμογελοῦσε.

— Σκασμός, ἀγριανθρωπόπουλα, τοὺς ἔλεγε, μὰ κείνα γελοῦσαν καὶ φώναζαν περισσότερο.

— Δὲν ἄκοις, δελφίνοι, ἔλεγε τάλιο, κουφᾶθηκες; Φαίνεται πῶς ἡ καλοπέραση σέκαμε τεμπέλη, πρέπει νὰ σοῦ λιγοστεῖω τὸ φαί. Σήκωσε τὸ ξερὸ σου νὰ σοῦ καρφώσω τὴν μετζεσὺλα ντέ! Καὶ τάλιο σὰν Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε ὅ,τι τοῦ ἐπρόσταζε ὁ Τράμπαλας.

Τῶζεβε στὰμάξι, ἕνα ξεχαρβαλωμένο σαράβαλο ποῦ μοναχὰ τὰ λείψανα καὶ οἱ μεθυμένοι ἐμπαιναν μέσα, ἀνέβαινε στὴ σέρπα, ἀρπαζε τὰ γκέμια, ἀστραφε καριτσιὲς στὸν ἄερα καὶ μέσα στὶς φωνὲς καὶ τὰ γιούχα τῶν παιδιῶν ἔστριβε τὸ δρόμο καὶ μακρὰ ἀκούστανε ἡ χαρούμενη καὶ γερὴ φωνὴ του:

— Βάρβα αἱ, Βάρδα!

Ὅταν περνοῦσε ὁ Τράμπαλας τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου τὸν περιμένε πάντα στὸ παραθύρι τῆς κουζίνας μὲ ὁμορφὴ ὑπερέτρα ποῦ τὴν καμάρωνε γλυκοκοιτάζοντάς τον. Μὰ ὁ Τράμπαλας καθόλου δὲν τὴν πρόσεχε. — Ἀλάργα! ἔλεγε μοναχός σὰν περνοῦσε, ἀλάργα ἀπὸ τέτοιες ψῶρες. Μὰ ὅσο ὁ Τράμπαλας

δὲν τὴν κοιτοῦσε τόσο κίτῃ τὸν ἀγάπαγε περισσότερο καὶ μὲ τρόπο καὶ σιγὰ σιγὰ κατόρθωσε νὰ τοῦ μιλήσει. Ἦξερε τὴν ἀγάπη ποῦχε γιὰ τάλιο τοῦ καὶ σὰν γυναῖκα τοῦ βρῆκε τὸ κλειδί. Καμμιά φορὰ ἔφερνε τοῦ Τράμπαλα στὸ σταῦλο πεπονόφλουδες.

— Νά, τοῦλεγε, κύριε Τράμπαλα, γιὰ τάλιο τοῦ σου ποῦ τὸ λατρεύεις.

Τὴν πρώτη φορὰ ὁ Τράμπαλας τὴν ἀγριοκοίταξε.

— Δὲ θέλω λεημοσύνη, τῆς εἶπε, τάλιο τοῦ μου εἶναι πάντα χορτάτο καὶ νὰ πᾶς στὸ καλὸ.

Μὰ κείνη δὲν ἔφυγε καθόλου. — Δὲν εἶναι λεημοσύνη, τοῦπε, τὸ ξέρω πῶς τάλιο τοῦ σου δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκη μου μὰ τᾶφερν ἔτσι γιὰ νὰ δροσιστεῖ.

Ἔτσι σιγὰ σιγὰ κατόρθωσε νὰ μαλακῶσει τὸν ἀγριάνθρωπο, τοῦ μιλοῦσε πάντα γιὰ τάλιο, τὸ παινοῦσε, καὶ συμφωνοῦσε μὲ τίς ἰδέες τοῦ Τράμπαλα ποῦ δὲν εἴτανε καθόλου κολακευτικὲς γι' αὐτὴν. Μὰ τῶχε βάλει πείσμα καὶ σὰν τὸ βάλει πείσμα ἡ γυναῖκα μπορεῖ νὰ ζεμναλῶσει καὶ τὸν ἄγι' Ἄντωνν καὶ ὁ δικός μας ἀγριάνθρωπος δὲν εἴτανε οὔτε ἄγιος οὔτε γέρος.

Ἡ Γαρουφαλιά, ἔτσι τὴν ἔλεγε, σὰν ἔβγαϊναν τᾶφεντικὰ τῆς κατέβαινε στὸ σταῦλο νὰ βρεῖ τὸν Τράμπαλα, ἐχάϊδευε τάλιο καὶ καμιά φορὰ ἔτσι κατὰ λάθος, καὶ τὸν ἀγριάνθρωπο ποῦ λίγο λίγο συνήθισε καὶ δὲν τοῦ κακοφαινότανε. Τὴν ἤθελε καὶ δὲ τὴν ἤθελε. Ὅταν ἔφευγε ἡ Γαρουφαλιά, ὁ Τράμπαλας πήγαινε ἀμέσως καὶ φιλοῦσε τάλιο, τῶχε σὰ βάρος στὴ συνείδησή του ποῦ τὸ πρόδινε.

— Μωρὲ κουτέ, τοῦλεγε, τί μὲ κοιτᾶς ἔτσι παραπενημένο; μὴ ζηλεύεις γιὰτὶ ἐγὼ δὲν ἀγαπᾶω κανέναν περισσότερο ἀπὸ σένα, μὰ ἔτσι τῆνε συμπαθῶ γιὰτὶ ἀγαπάει. Τάλιο τὸν ἄκουγε προσέχτικὰ μὰ δὲν ἄνοιγε τὰ χείλια του νὰ τὸν φιλήσει. Τὸ καταλάβκινε ὁ Τράμπαλας μὰ δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ τὸ πεῖ.

— Ἐπειτα, τοῦλεγε, καὶ ἂν τὴν πάρω γυναῖκα μου θάναι καὶ δικό σου καλὸ ἀντίς νᾶχεις ἕνα νὰ ἀγαπάει θᾶχεις δυὸ. Ἡ κοπέλλα ποῦ λὲς ἔχει καὶ μερικὰ παραδάκια, μέκεινα θᾶγορᾶσω ἕνα καινούριο ἀμάξι, θὰ λερτερώσω καὶ σένα ἀπὸ τὰ νύχια ἐκεινοῦ τοῦ τσιφούτη, λουρικὰ καινούρια, φοῦντες καὶ δυὸ φορές τὴν ἡμέρα διαλεχτὸ καὶ κοσκινισμένο φαί.

Σκερτότανε ὅμως πῶς σὰν παντρεφετὶ δὲ θὰ μπορούσε νὰ κοιμᾶται πιὰ στὸ σταῦλο κι' αὐτὴ ἡ σκέψη τοῦ φαρμάκευε τὴν εὐτυχία.

ἄμα ἔλαμπαν ἀνάμεσα στὰ κύματα. Κι ὅσοι θάλασσοι γυροῦσαν στὰ πέλαγα, μαγέδουνταν μὲ τὰ γλυκὰ ἀστραφτερά τῆς μάτια. Κι ὄλογορα στὰ βράγια δέρναν οἱ ἀντίλαλοι τῶν ἔρμων καὶ κλαμῆνων τραγουδιῶν. Σὰ μῶσκος καὶ λιθᾶνι ἀνέβαιναν στὸν νεροπάλατο ποῦ κλειδοῦσε τὴν πέραλη. Μόλις ἐφῶνταζεν ἡ κόρη πίσω ἀφ' τὰ γυαλιὰ σὰ νᾶτανε ἀχνός καὶ μόνο τὰ μαλλιὰ τῆς φλόγιζαν καὶ τὰ σμαράγδια θάμπωναν. Καὶ παίρναν τὴ ρημόστρατα τὴ φωτεινὴ καὶ πέφτανε στὸν ὄφιο ποῦ τὴ φύλαγε. Κι ὁ ὄλιος νάφτης πάλεβε καὶ χάνονταν γιὰ δυὸ σμαράγδια ποῦ τὸν εἶχαν λυώσει μιά στιγμὴ... Πέρασαν χρόνια καὶ καιροὶ, κίνησε κι ὁ γιός μου στεριανός...»

Ο ΝΙΟΝΙΟΣ.— Σῶνει τώρα... Διψῶ... Δὲ θέλω ἄλλο.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Ἐ, δὲ σοῦ λέω...

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Μὴ τὸν παραφορτώνεσαι. Ζαλιζεται τώρα ὅπως εἶναι. — Κοντὰ στὴ δική μου ἀρρώστια κόλλησε κι ἀπὸ τᾶπραγο...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Νὰ ὄψεται ὁ καρδιοκλέφτης.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Εἶμαι σὰν τρελλή. Ἄν τῶζερα στὴν ἀρχή, ποτές δὲ θὰ γυρνοῦσα νὰ τὸν τηρήσω καὶ νὰ πιαστῶ στὰ δίχτυα του.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Σὰν ἀγουρη εἴσουν, σὲ πλά-

νεψαν οἱ γλῆκες. Τί μοῦ σκαίζεται τώρα καὶ μοῦ παραπονιέσαι;

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Τὴν ἀντροπή μου ποῦ νὰν τὴν ἀφίσω;

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Ρίξε τὴν πίσω ἀφ' τὸν ἥλιο. Μὴ νοιάζεσαι γιὰ τὸν κόσμο.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Δὲν εἶμαι γιὰ τέττια πράματα δυνατὴ ἐγὼ, μαννούλα μου. Σὰ μὲ κοιτᾶζουν οἱ διαβάτες μὲς στὰ μάτια καὶ χαμογελοῦν, τρέμουν τὰ γόνατά μου, τρέμουν θέλω νᾶκκουμπίσω γιὰ νὰ βασταχτῶ κάπως ὀρθή.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Ἐπρεπε νὰν τὸ συλλογιστεῖς ἀπὸ πρώτα. Ἄμα σηκῶσουν τίς νύχτες κ' ἔτρεχες στὸ ρουμάνι γιὰ νὰ σὲ κρυφαγκάλιασει, δὲν ἀλάθωνες (10) τότες.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Τῶνοιωθα, μὰ δὲν μποροῦσα νὰ μὴν πάω. Εἶμουνα σὰ μαγεμένη καὶ μᾶσπραχνε κάτι σιμά του, σὰν τὸ διάταζε. Γεμάτος περηφάνια εἴταν καὶ γερός σὰν κάπρος: μᾶσφιγγε καὶ στέναζε.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Ἐ!.. Κάθου τώρα καὶ μαράγκιαζε: τέττια εἶσαι πλασμένη ἐγὼ δὲ θὰ σάλλᾶζω.

10) ἀλαθῶνω=κάμω λάθος.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Μάννα!

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Θροῦβαλα δὲ θὰ γένω. Πιόνε νὰ πρωτοτηρήσω;

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Μάννα, μὴ μὲ σκανιάζεις πιότερο...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Ἀνατρέμαζε τὸ κορμί μου καὶ βαρεθηκα τὴ ζωὴ μου. βαρεθηκα μὲ τὰ τέττια κμῶματα.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Τὰ κόκκαλά μου ἔλυωσαν ἀπὸ τὸ σκάνιο. Μὴ μὲ παραπαίρνεις πιότερο...

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Στὶς λυκοφωλιές ἀνάμεσα ποῦ ζοῦμε πρέπει νὰ γίνουμε κ' ἐμεῖς λύκοι, ἂν θέλουμε νὰ ζήσουμε.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Τί νὰ κάμω ἡ καταφρονημένη;

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Χίλιες βολὲς σοῦ τῶπα, μὰ δὲ μάκοις. Ὅ,τι κάμει, μουρῆ, ὄλος ὁ κόσμος, σὰν πέφτει σ' ἕνα φλογερὸ μεθῆσι: τρικλίζει λίγο, κοιμάται ὕστερα καὶ ζυπνάει γιὰ νὰ πάρει τὸ δρόμο του πάλι, σὰ νὰ μὴν ἔγινε τίποτα.

Η ΖΥΓΟΥΛΑ.— Δὲ δύνουμαι νὰ λησμονήσω. Τὸ γαῖμα μου ἔχει φαρμακωθεῖ κ' εἶμαι σκαλωμένη πιὰ. Τὸ φυλάγω ἀκόμα καὶ νοιάθω καί νὰ ταραζέται μέσα μου.

Η ΜΕΛΑΧΡΩ.— Οὔ... λέλι!..

Ἐπλάγιασε στο πατάρι νὰ κοιμηθεῖ μὰ δὲν μποροῦσε νὰ σφαλῆσει μάτι.

— Μωρέ, ἔλεγε μοναχός του, τέτοιο μασκαρλήκι πούπαθα οὔτε στὸν ὕπνο μου δὲ θὰ τὸ πίστευα. Ἐγὼ χάσει τὴν ἡσυχία μου μαυτῆνε. Μὰ γιατί δὲν τὴ διώχνω; Νὰ τῆς πῶ: Κορίτσι μου, ἐγὼ δὲν ἤρθα σὲ σένα, ἐσύ ἤρθες, ἐγὼ ἤμουνα ἡσυχός καὶ τώρα μου μπῆκε ὁ διάλογος μέσα μου.

Μὴ πᾶς κι' εἶμαι ἀρρωστος; Ἀὔριο θὰ πᾶω στὸ γιατρό νὰ με ἰδεῖ. Μαυτῆς τίς σκέψεις ὁ Τράμπκλας ἐστριφογύριζε στὸ στρώμα του σὺν ἀρῆι στὴν σούβλα. Καὶ σκεφτότανε πάλε—Μωρέ, μὴ πᾶς καὶ μοῦκανε μάγια; Ἄλλοιῶς δὲν ἔξηγιέται αὐτὴ ἡ κατάσταση, νὰ μὴ μπορῶ νὰ θέλω ἐκεῖνο ποῦ θέλω.

— Ἀὔριο, αὔριο, Τράμπκλα, ἀγριάνθρωπε, δὲν εἶσαι Τράμπκλας ἀν δὲν τὴ διώξεις. Τάλογο χλυμνητρώσε. Ναι, ναι, τοῦλεγε ὁ Τράμπκλας, αὔριο τὴν στέγνωσ ἀπὸ κεῖ ποῦρθε καὶ μαυτῆ τὴν ἀπόφαση ἀπσοκομιότανε τὰ ξημερώματα.

Μὰ σὺν ἐρχότανε ἡ Γαρουφαλιά μὲς τὸ βραδάκι, γελαστή καὶ δροσερή, καὶ ἔτρεχε νὰ φιλήσει πρῶτα τάλογο καὶ ἔπειτα τὸν ἀγριάνθρωπό της, καθὼς τὸν ἔλεγε, ὁ Τράμπκλας λησιμονοῦσε τὴν ἀπόρρησή του. Καθότανε ἡ Γαρουφαλιά κοντὰ του ἐπάνου στὸν ἀναποδογυρισμένο μαστέλλο, τὸν γλυκοπεύραζε μὲ τίς παραξενιές του καὶ ὁ Τράμπκλας ποῦ δὲν εἶτανε καὶ ἀνθρωποφάγος χαϊρότανε, τίς εἶδνε καμιά σκοντιά καὶ καμμιὰ τσουχητερὴ παλαμιά στὴν ἀφράτη πλάτη της σὺν πῶς ἐγαίδευε τάλογο καὶ σὺν ἔφρουγε ἀρχίναγε τὰ ἴδια, σκοτοῦρα, ἀγρύπνια, σκέψη καὶ τὴν ἴδια ἀπόφαση—Θὰ τὴ διώξω.

Ἐνα βράδυ ἡ Γαρουφαλιά ἤρθε κατὰ τὴ σθενα νὰ βρεῖ τὸν Τράμπκλα καὶ μόλις μπῆκε ἀρχίνησε τὰ κλάμματα. Ὁ Τράμπκλας δὲν εἶχε δεῖ ποτέ του γυναῖκα νὰ κλαίει καὶ τᾶχασε, δὲν ἤξερε τί νὰ τῆς κάμει. Ἐπῆγε κοντὰ της καὶ τῆς χαϊδεύε τὸ μάγουλο, εἶτανε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ ἐφῆρθηκε τρυφερὰ μαζὺ της. Καθίστανε ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον καὶ τότες ἡ Γαρουφαλιά ἀρχίνησε νὰ τοῦ λέει τὰ βᾶσανά της, τὸ τί τραβοῦσε μὲ τᾶφεντικὰ, μὲ τίς παραξενιές της κυρὰς καὶ μὲ τίς κρυφτσιμπιές τοῦ κυρίου σὺν τὴν εὐρίσκε μονάχη στὴν κουζίνα. Ὁ Τράμπκλας τὴν ἀκούγε μὲ τὴ προσοχή—Καὶ δὲ τὸν ζεματᾶς μὲ τὸ θερμό; τῆς εἶπε.

Ἐπειτα εἶχε καὶ ἄλλα βᾶσανα, ὁ πατέρας της ἤθελε ναι καὶ σῶνε νὰ τῆς πάρει τοὺς μιστοὺς της ποῦχε στὴν Τράπεζα—Γιατί σέκαμα, τῆς ἔλεγε,

γιατί σέγω παιδί μου, γιὰ νὰ με βοηθᾶς, ἐσύ εἶσαι τὸ ἀντιστήλι μου. Ἡ μάνα της γιὰ γυναῖκα εἶχε φύγει μὲν λοχία τοῦ πυροβολικοῦ κι' ἀφτῆ τῆνε φοβέριζε γιὰ νὰ τῆς πάρει παραδες. Δὲν τῆς ἔμενε παρὰ μιά γριά θειά ποῦ τὴν ἀγαποῦσε, μιά γυναῖκα πολὺ καθὼς πρέπει, καθὼς ἔλεγε ἡ Γαρουφαλιά, ποῦ διαβαζε ἕνα σωρὸ μυθιστορήματα.

—Τώρα, τοῦπε, ἐγὼ εἶμαι καθόλου ἔτοιμη, τᾶσπρόρουχά μου τᾶραφα, ἔχω πέντε χιλιάδες στὴν τράπεζα καὶ ἀγατῶ περισσότερο ἀπὸ τὰ μάτια μου, τόπα καὶ στὴ θειά μου κι' ἀφτῆ εἶναι σύμφωνη. Ἐγὼ δὲ θὰ σοῦ πῶ πιά τίποτε νὰ μὴ νομίζεις ποῦ θέλω νὰ σὲ πάρω μὲ τὸ στανιό. Ὁ Τράμπκλας δὲν εἶχε καμιά ἱστορία νὰ τῆς διηγηθεῖ μὰ τὴν ἀγαποῦσε.

Τᾶφεντικὰ τῆς Γαρουφαλιάς θᾶλειπαν στὴν ἐξοχὴ δυὸ μέρες καὶ ἡ Γαρουφαλιά δὲν ἔφρουγε, κουβεντιάζανε μὲ τὸν Τράμπκλα στὸ πατάρι ὡς τὰ ξημερώματα.

Πρὶν κλοροῖζει φίλησε τὸν Τράμπκλα ποῦ καὶ ἀφτός τὴν φίλησε καὶ ἔφρουγε.

Μιά χαρὰ μεγάλη εἶχε ὁ Τράμπκλας, ἐβούτηζε τὸ κεφάλι του μὲς τὸ μαστέλλο, ἔβαλε τάλογο δίχως φωνές τᾶξε καὶ πῆρε δρόμο δίχως τράκας, δὲν ἔλειψε ὁμῶς ἡ πομπὴ τῶν παιδιῶν τῆς γειτονιάς.

Ἐἶχε νὰ κάμει ἕνα μακρινὸ ἀγῶι στὴν ἐξοχὴ κι' ὄλο τὸ δρόμο συλλογιζότανε τὴν ἀγάπη του. Στὸ γυρισμὸ ἀφῶ ἤπια κᾶνα ποτηράκι κρασί τοῦρθε πάλι τὸ κέφι, ἀρχισε τὸ τραγοῦδι στὸ δρόμο, τράκας, φωνές κι' ἔφρουγε σὰ σιδερόδρομος. Σὺν μπῆκε στὴ χώρα σὰ σύφουνας, ὁ κόσμος ἐτρόμαξε καὶ ἔνκς ἐπάνου στὸν ἄλλον ἔτρηθιόντουσαν στὸ πεζοδρόμι νὰ σωθοῦνε ἀπὸ βέβαιο θάνατο.

Σὰ ζύγωνε κοντὰ στὸ σπῆτι τῆς κοπέλλας, ἔσφουξε περισσότερο τὰ γκέμια καὶ τάλογο μὲ πορσότερη δρμὴ ἔτρεχε τώρα. Ἡ Γαρουφαλιά ἀκούσε ἀπὸ μακρὰ τίς καμτσιές καὶ τὴ φωνὴ τοῦ Τράμπκλα.

—Βάρδα αἰ! Βάρδα! καὶ βγήκε ἡ μισὴ ἀπὸ τὸ παραθύρι τῆς κουζίνας νὰ τὸν καμάρῶσει. Ὁ Τράμπκλας τὴν εἶδε καὶ τὰ μάτια του ἔδοξαζαν φωτιές.

Μὰ γιὰ κακὴ του τύχη μπροστὰ του στὸ δρόμο εἶδε ἕνα θεόρατο πάτερο ποῦ τοῦφραζε τὸ διαβάδι εἶτανε στὴ καλὴ του θὰ σταματοῦσε μὰ βλέπει ἀπὸ κοντὰ τὴν Γαρουφαλιά τοῦ χαμογελοῦσε καὶ τὸ πάτερο τοῦ φάνηκε, σὺν ἄχερο, μὰ καὶ βουνοῦ νᾶτανε θὰ τὸ περνοῦσε πάντα λᾶρτρα. Τραβάει λοιπὸν νὰ τὸ περάσει μὰ ἕνα δυνατὸ κρᾶκ ἀκούστηκε, οἱ δυὸ

μπροστινὲς ρόδες τᾶμαξιοῦ ἰσκάσανε καὶ ὁ Τράμπκλαμα θρέθηκε φαρδὺς πλατὺς στὴ μέση τοῦ δρόμου.

Ἐσηκώθηκε κακῶς ἔχοντας, ἐμάζεψε τὰ κομμάτια ἀπὸ τίς ρόδες, τᾶβαλε μὲς τᾶμάξι, ἔρριξε μιά ματιὰ στὸ πάτερο ποῦχε μείνει ἀσαλεφτο—Ἀφιλότιμο, τοῦπε, καὶ ἀνέβηκε στὴ σέρπα ἀφῶ τοῦ δώσανε χέρι νὰ λευτερώσει τὸ δρόμο καὶ σέρνοντας ἐτραβῆζε κατὰ τὸ σταῦλο. Τᾶφεντικὸ του τὸν περιμένε καὶ τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς συνηθισμένα νὰ περιμένουν κάθε βράδυ τὸν Τράμπκλα εἶχαν πάει στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου νὰ τὸν ἀνταμώσουν. Ἐρχότανε λοιπὸν ὁ Τράμπκλας σέρνοντας μ' τᾶμάξι ποῦ γύριζε μονάχα στὶς πσινὲς ρόδες κι' ἔκανε ἕνα κρότο σὰ νᾶσερναν χίλιους ἀδειούς τενεκέδες καὶ οἱ φωνές τῶν παιδιῶν καὶ τὰ γιούχκ συμπληρώνανε αὐτὴ τὴ μουσικὴ.

Ὁ Τράμπκλας ζαρωμένος ἀπάνου στὴ σέρπα σὰ βρεγμένος γάτος δὲν ἔλεγε λέξη.

Σὺν ἔφτασε μπροστὰ στὸ σταῦλο τᾶφεντικὸ του κίτρινος ἀπὸ τὸ θυμὸ του ἀρπαξε τὸν Τράμπκλα ἀπὸ τὸ λαιμὸ, μὰ κείνος μὲ μιά δυνατὴ τινάζιὰ ἐγλύτωσε τὰ χέρια του καὶ τᾶκοψε λάσπη.

Ἡ Γαρουφαλιά λυπήθηκε γιὰ τὸ πάθημα τοῦ Τράμπκλα καὶ τὸν ἀγαποῦσε πάντα περισσότερο. Πῆγε στὴ θειά της καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ πάει νὰ τὸν ἀνταμώσει καὶ νὰ τελειώσῃ τὸ γάμο.

Ἡ πρώτη Κυριακὴ τῆς ἀποκριᾶς εἶτανε ἡ μέρα ποῦ θὰ γενότανε ὁ γάμος στὸ σπῆτι τῆς θειάς. Τὸ καινούριο ἀμάξι εἶτανε ἔτοιμο καὶ εἶχε ἀγοράσει στὴ δημοπρασία τάλογο τὸ ἀγαπημένο του, γιὰ τὸ παλιὸ του ἀφεντικὸ ἐρτώχνηε καὶ κάτω ἀπὸ τὸ σπῆτι ἔκαμε τὸ σταῦλο.

Ἤρθε ἡ μέρα τοῦ γάμου, ὁ Τράμπκλας στὰ δλόμαυρα ντιμένος καθότανε στὸν καναπέ μὲ τὴ Γαρουφαλιά καὶ φαινόντουσαν σὰ βραβιάς καὶ βασίλισσα καθὼς ἔλεγε ἡ γραμματισμένη θειά, ποῦ καθότανε κοντὰ τους κι' ἐκλαιγε ἡ ἀπὸ χαρὰ ἢ γιὰ τὸ θυμότανε τὰ δικά της.

Ἡ θειά τῆς νύφης ποῦ εἶτανε πῶς εἶπαμε γυναῖκα γραμματισμένη κι' εἶχε διαβάσει πολλὰ Γαλλικὰ μυθιστορήματα, εἶχε μάθει τὸν Τράμπκλα λίγες μέρες πρὶν πῶς ἔπρεπε νὰ φερθεῖ καὶ τί νὰ λέει στοὺς καλεσμένους.

Κατὶ λέξες καὶ κατὶ κατὶ τσλίμια ποῦ ὁ Τράμπκλας οὔτε τᾶνιωθε οὔτε τᾶρίσκανε, μὰ ἡ θειά τοῦπε

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Δὲν εἶναι στὸ χέρι μου...

Ἡ ΜΕΛΑΧΙΩ.—Εἶσαι ἐλαφρόμυαλη καὶ μοιάζεις τὴ γενιὰ τοῦ πατέρα σου. Ὅταν τὸν ἐστεφανώθηκα, ἡ μάνα του ἔπεσε σὲ μιά σκασίλα φοβερὴ καὶ τὰ τῆναξε χτικιασμένη, μέσα σ' ἕνα χρόνο.

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Κι' ὁ πατέρας;

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Ὁ πατέρας δὲ μίλησε, μὰ κιντρίναζε κάποτε, σὰ στέκονταν μπροστὰ μου. Τὸ στοχαστήκα πρὸς μετάνοιωσε.

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Ὁ βραχιολικός...

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Κι' ἀπὸ τότες ἔπεσε στὴ δουλιὰ πιστὸς σὰ σκυλί. Κι' ὄλο στὰ χωριά τριγύρω σὰ νὰ μὴν εἶναι χωράφια ἐδῶ... Διὲς πῶς κοιμᾶται...

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Καὶ ἡ μοῖρα μου ποῦ τὸν χτύπησε κατακέφαλα...

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Ἐθὰ διορθωθεῖ, μουρμούριζε τὴ νύχτα ποῦ τόμαθε.

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Πέρασαν τόσα φεγγάρια τώρα. Κι' ἀφτῆς καλὰ χᾶλεθε στὴν ἀρχὴ νὰ με πάρει γυναῖκα σου. Γιατί νὰ μὴν τὸν θελήσει ὁ πατέρας; Ἐκλισε τὰ μάτια του, σὺν τόμαθε, καὶ πίσωσε σὺν παλαβωμένους.

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Ἐνκς ἀρκοδιάρης δὲν θὰ πατοῦσε μὲς στὸ σπῆτι του. Μ' ὄλον τὸν ζεκασιμὸ του

φύλαγε καὶ τὸ φιλότιμο· εἶναι ἡ φύτρα τοῦ τέτια.

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Καὶ δὲ μέκοψε στὸ κατώφλιο ποῦ φοβέριζε...

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Δὲν εἶτανε γιὰ νὰ σταθεῖ ἐδῶ κατόπι· κι' ὁ ἄλλος θὰ γελοῦσε...

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Οὔτε μεδιδῶξε...

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Κρατοῦσε ἀπὸ τὸ ζουναρι του καὶ δὲν ἤθελε νᾶκούσει νὰ πετροβολιέται μὲς στοὺς δρόμους τὸ σπλάχνο του καὶ νὰ πομπέβεται τῶνομά του. Εἶτανε σὰ νὰ λυπόνταν τὸν ἑαφτό του...

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Καλῆτερα νὰ μέδωνε τότες καὶ νὰ μὴν τὸν ἀγρίεθε τόσο παραξένα.

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Τώρα πιά...

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Τί με φυλάγει τώρα;..

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Σὰ γεννηθεῖ μεθᾶρρο κ' ἕνα ἄλλο...

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Ἐθὰ χωνέψω καὶ θὰ σβῶω κάτου ἀπὸ τὴν ἀντάριασμένη του κατῆ...

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Κανένας δὲν καταδέχεται νὰ σὲ κυτᾶξει τίμια τώρα...

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Τί θᾶπογένο;... Οἱ μέρες μου μετρίμενες εἶναι... Κεῖ τᾶφταιγο παιδί μου ποῦ θᾶχω διπλὸ τὸ κρῆμα...

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Τὸ γραφτό σου, καημένη δου-

χατέρω... Τὸ συλλογιόματι κι' ἀνατριχιάζω σὺν κολασμένη... Τρόπο δὲ βρήσκω γιὰ τὴν ὥρα κείνη... Εἶναι καὶ μαθημένο τὸ χωριό... Κι' ὁ πατέρας δὲν τὸ θέλει...

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Εἶμαι χαμένη... Εἶμαι χαμένη κι' ἀσπρον οὐρανὸ δὲν μπορῶν ἀγναντέψω... Μὲς στὴ γῆς θὰ μῶ...

Ἡ ΜΕΛΑΧΡΩ.—Κι' ἀφτῶ: γι' ἀφτὸ μονάχα σέχει τώρα μὲς στὴ ζαλαμάρα του τὴν τρηνή. Δὲν τὸ νοιώθεις;

Ἡ ΖΥΓΟΥΛΑ.—Ἀχ! Νὰ ζαναρχίσω πάλε δὲν εἶναι βολετό. Μοῦ λείπουν τὰ κράτητα. Δὲν εἶναι χωράρι ὁ ἀνθρωπος νὰ μεταγίνεται. Πέρασε ἡ χαρὰ μου καὶ πάει, κωνούλα μου!..

[κρύβει τὸ πρόσωπο μὲς σ' ἕνα κοδὶ καὶ παραπονιέται ἀπαρηγόρητα],

(Στ' ἄλλο φύλλο τελιώνει)

πώς έτσι φέρνουνται οι άνθρωποι οι καθώς πρέπει. — Όπως μιλάς εσύ είνε πρόστυχα και χυδαία. Ο Τράμπαλας τάμαθε σαν παπαγάλος όχι δίχως στενοχώρια και πιά πολύ τον στενοχωρούσανε τὰ στενά μανίκια του σακακιού και ο ξερός σαν τενεκές κολάρος πού τον έπνιγε.

— Τι να γίνει, έλεγε μοναχός του καθισμένος στον καναπέ, ύπομονή, έτσι κάνουνε οι άνθρωποι οι καθώς πρέπει, έπειτα τὰ κίττω και τὰ πετώ όλα.

Το σπίτι ωστόσο είχε γιομίσει από παιδιά πού ήρθαν να δούνε τον Τράμπαλα γαμπρό και η θειά τὰ στρίμοζε όλα μαζί μέσα σε μία κάμαρη.

Ήρθαν τέλος πάντων οι προσκαλεσμένοι και ο παππας κουμπάροι εΐτανε τάφεντικά τής Γαρουφαλιάς χαιρετίσανε τον Τράμπαλα, εκείνος τάχασε, ξέχασε τὰ Έλληνικά λόγια πού είχε μάθει. έπάτησε τή νύφη και τέλος πάντων εΐπε σόλους:

— Καλησπέρα τσαφεντιά σας και καλώς μάς ήρθατε στις χαρές μας. Η γριά θειά ή γραμματισμένη σαν τον άκουσε έστράβηξε τὰ δυό της μάγουλα από τή φούρκα της.

Αρχίνησε ή ιεροτελεστία πού για τον Τράμπαλα εΐδασταζε έναν αιώνα. Δέν είχε πάει ποτέ του στην εκκλησιά, γιαυτό τὰ λόγια και τὰ καμώματα του παπα του φαινότουσαν άστυα. Ο Τράμπαλας απ' όλη αυτή τήν τραγουδιστή μουρμούρα δέν κατάλαβε παρά τὸ: Ήσαϊα χόρευε.

— Βέβαια, έλεγε μοναχός του ενώ γύριζε γύρω στο τραπέζι: στενοχωρημένος από τὸ κολάρο και ζαλισμένος από τὸ στριφογύρισμα, άφου μπήκες στο χορό, άγριάνθωπε Ήσαϊα χόρευε.

Μά δέν μορούσε να κατάλαβει γιατί ο παπας τον έλεγε Ήσαϊα. — Μήπως θά μου άλλαξουνε και τόννομα άφου μου άλλαξουνε και τήν πίστη;

Ο πεθερός του Τράμπαλα δέν ήρθε στο γάμο, μονάχα τού μήνησε πού θά τον σκότωνε, μά ούτε ή πεθερά με τον λογία.

Οι πρώτες μέρες περάσανε μέλι και γαλα και μάλιστα, πρῶτα άπίστευτο, κάμποσοι μῆνες και ο Τράμπαλας δέν εΐτανε κακοχαριστημένος με τή καινούρια του κατάσταση. Σάν εΐβαινε περίπατο με τή γυναίκα του όσοι τότε γύριζαν του βγάζανε τὸ καπέλλο, τέτοια τιμή δέν τούχε ξαναγίνει και ο φίλος μας κορδονότανε λιγάκι. Η γυναίκα του μαγειρεύε καθε μέρα και κρινούρια φαγητά και ή θειά ή γραμματισμένη τούδινε μαθήματα «εϋγενούς συμπεριφοράς».

Μά ή εϋτυχία του είχε και τήν άναποδή της όψη. Η θειά είχε γίνει σωστό φόρτωμα με τὰ μαθήματά της και ή γυναίκα του συμφωνούσε μαζί της, δι τον άφιναν να βγαίνει στο δρόμο ξεμανικωτον, τούλεγαν να μη φωνάζει βάζδα σαν πήγαινε με τὰμάξι, δέν μπορούσε να πει δυό λόγια πού ή γραμματισμένη θειά τότε διούθωνε. Τάλογό του τούχε παραμελήσει, καθε τόσο είχε σκηές από τον πατέρα τής Γαρουφαλιάς, μία μέρα ήρθε και τους έκαμε έπίσκεψη ή μάνα τής νύφης με τον λογία και ο Τράμπαλας τὸ βράδυ έχάλασε τον κόσμο με τις φωνές του.

Η γυναίκα του Τράμπαλα είχε πιαστεί έγκυος και φούσκωνε καθε μέρα περισσότερο: εκείνος αρχίνησε να ντρέπεται να τήν βγάξει μέρα περίπατο. — Δέν κάνει, τής έλεγε νάβμας βλέπει ο κόσμος, είναι ντροπή, μά ή Γαρουφαλιά έπέμενε. Ο Τράμπαλας μία μέρα τούπε όρθά κοφτά: — Με κείνο τὸ ταμπούρλο δε σε κουδαλάω εγώ μέρα περίπατο. Κλάμματα, παράπονα και γκρίνια.

Ο Τράμπαλας βαρέθηκε και τὰ μαθήματα τής

εϋγενούς συμπεριφοράς κι' έστειλε κατά διαβόλου τή γραμματισμένη θειά.

— Να πῶς στο διάολο, τής εΐπε, εσύ και οι έλληνικοῦρες σου, δέν τὰ καταλαβαίνω αυτά τὰ μακαραλίκια και θά μιλάω πῶς έμαθα. Η θειά αρχισε τις βρυσιές, τον εΐπε κοπρίτη πού κοιμότανε με τάλογα, αυτός πάλε τήν εΐπε καρακάξα, ή Γαρουφαλιά πήρε τὸ μέρος τής θειάς, ο Τράμπαλας έδωσε στη φούρκα του μια κλωτσιά στο τραπέζι και τάκαμε θάλασσα και έφυγε και πήγε να κοιμηθεί στο σταῦλο.

Πριν ξεμερώσει ήρθαν και τον φώναξαν, ή γυναίκα του είχε πόνους γερούς στα νεφρά, κακό σημάδι για μία γυναίκα έγκυο πέντε μηνών, ή γριά αρχίνησε να τον βρίζει, ή Γαρουφαλιά φώναζε από τους πόνους.

— Τήν πήρες στο λαιμό σου, τούλεγε ο θειά, να πῶς γρήγορα για τή μαμή. Στο δρόμο εκλαιγε από τή φούρκα του και από τή λύπη. Ηθε ή μαμή και εΐπε πῶς ή γυναίκα εΐτανε σε κίνδυνο: ήθελε να πάει να δει τή γυναίκα του μά ή γριά δέν τον άφινε.

— Κακούργε, τούπε, τήν πήρες στο λαιμό σου. Ο Τράμπαλας τάχε χαμένα.

Έτσι περάσε κείνη ή νύχτα, τὸ παιδί τούκαμε πεθαμένο, ή Γαρουφαλιά κόντεψε να πεθάνει.

Πέρασε έπειτα ένας χρόνος, τότε φουρτούνα και πότε καλωσύνη, μά ο Τράμπαλας ποθούσε τήν πρώτη του ήσυχία, πήγαινε καμιά φορά κρυφά στάλογό του και τούλεγε τον πόνο του.

Όταν ο Τράμπαλας εΐχε δουλειά ή γυναίκα του εΐβαινε περίπατο με τή θειά και αυτό λίγο λίγο εΐγινε συνήθεια και σπάνια εΐβαινε με τον άντρα της.

Μία μέρα τής εΐπε ο Τράμπαλας να βγαίνανε μαζί περίπατο μά ή Γαρουφαλιά τούπε πῶς είχε πονοκέφαλο.

Ένα άπόγεμα ο Τράμπαλας εΐγύριζε στη χώρα από ένα μακρινό άγρό και περνώντας με τὰμάξι του φάνηκε πῶς εΐδε τή γυναίκα του με τή θειά και με κάποιον άντρα πού τις συνάδευε. Σάν γύρισε στο σπίτι του ρώτησε τή γυναίκα του με τρόπο, ή Γαρουφαλιά τάχασε και κοκκίνισε μά ή θειά άμέσως του άπάντησε πῶς εΐτανε άνεπιός της.

Του Τράμπαλα όμως δέν τού ξέφυγε ή στενοχώρια τής γυναίκας του και κακή ύποψία του μπήκε.

Αυτή τή νύχτα εΐπε πῶς είχε δουλειά και κλείστηκε στο σταῦλο: σκεφτότανε μοναχός του χιλια πράγματα μά δέν είχε κουράγια ούτε στάλογό του να τὰ πει.

Τήν άλλη μέρα εΐπε τής γυναίκας του να μην εΐβαινε πια με τή θειά της γιατί μαυτούς τους καθαλιέρους ο κόσμος είναι κακός . . .

Ο Τράμπαλας δέν κοιμότανε πια, έτρωγε λίγο, παραμόνευε τή γυναίκα του, είχε παραμελήσει τή δουλειά του, όλο νόμιζε πῶς άκουγε πατήματα ύποπτα.

— Αν δω τίποτε, έλεγε μόνος του, και τους δυό θα τους σκοτώσω.

Ένα βράδυ γύρισε άργά στο σπίτι, ξέζεψε τάλογο και φώναζε τή γυναίκα του να τούρφενε τὸ φανάρι, μά δέν ήρθε κανείς. Θά κοιμούνται, εΐπε, άς μη τους ξυπνήσω. Σάν έδωκε φαί στάλογο άνέθηκε στο σπίτι του και πήγε νανοιξει τή πόρτα μά τήν βρήκε διάπλατη, μπήκε μέσα και εΐδε πῶς τὸ σπίτι εΐτανε όλο άδειο. — Μή πῶς κι έκαμα λάθος τήν πόρτα; εΐπε μόνος του πήγε από κάμαρη σε κάμαρη: όχι, εκείνο εΐτανε τὸ σπίτι του, ούτε μία κάρικλα δέν είχε μείνει.

Μία γειτόνισσα πού κατοικούσε δίπλα στο ίδιο πάτωμα βγήκε με τή λάμπα, ο Τράμπαλας τήν εΐδε και δέν εΐπε λέξη.

— Παιδί μου, αυτή τούπε, κάμε ύπομονή, αυτά έχει ο κόσμος κι' έπειτα τὸ λείει και ή παροιμία: Μ' ό,τι δάσκαλο καθίσεις τέτοια γραμματα μαθαίνεις: κι άλλη μια θα σου πῶ: Που θα πέσει τὸ μηλο παρά κάτω από τή μηλιά;

Ο Τράμπαλας δίχως να πει λέξη κατίβηκε τή σκάλα και πήγε στο σταῦλο. Αρχίνησε ένα άπελπιστικό περπάτημα μπρός και πίσω, τὸ στόμα του ήτανε πικρό φαρμάκι. Τάλογό του εΐτανε ζαπλωμένο κάτω.

Ο Τράμπαλας πήγε κοντά του, τού άγκάλιασε τὸ λαιμό και εκείνο τον κοίταζε με τὰ μεγάλα μάτια του γιομάτα άδολη άγάπη και άνοιξε τὰ πλατιά του χείλη να τον φιλήσει. Ο Τράμπαλας αναλύθηκε σε δάκρυα, κουβέντιασε με τὰγαπημένο του άλογο, τούπε τον πόνο του, τὰ βάσανά του και έτσι άγκαλιασμένοι και οι δυό άποκοιμηθήκανε.

Περαίας

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΡΙΨΑΤΗ

Αγαπητέ μου φίλε,

Εΐδα στο προπερασμένο φύλλο τού άγαπητού μας Νουμά, να ξαναδημοσιεύεις τὸ γράμμα μου στην «Έστία» και με δικαίη άγαναχτηση να τὰ λές τόσο καλά τού φίλου κ. Σαμπρόλ για τὰ όσα έγραψε στην «Έστία» για τὰ τραγούδια μου. Μά, θαρρῶ, πῶς κάπως παρεξηγήθηκαν τὰ λόγια μου ασκαλοπάτι τού Νουμά: με παρεξήγησες, γιατί δέν έκαλοπρόσεξες, δι όλο μου τὸ γράμμα εκείνο εΐτανε μία πικρή ειρωνία στην άπροσεξία τού Σαμπρόλ και ένα καλό μαθηματάκι στους άνθρώπους πού γράφουνε με ύστεροβουλία: δέν εΐδες τί λέω παρακάτω: «έκτός αν δέν εΐδιασεν ο Σαμπρόλ όλα μου τὰ ποιήματα στην «Έστία». Δηλαδή θέλω να τού εΐπῶ: Πολύ μου είναι, πού, χωρίς και τόσο νάξίζουν εκείνα τὰ τραγούδια μου, είχε τήν καλωσύνη ο Νουμάς να τὰ ξαναδημοσιεύσει, εκτός δυε πολύ άπλών (τὰ όποια πουθενά δέν έχουν δημοσιευτή, παρά μόνο στο βιβλίο μου) και να με άνεβάσει στο σκαλοπάτι, γιατί ο Σαμπρόλ έγραψε στην κρίση του (:) πῶς έπροβέβασηνα γραφοντας... τραγούδια τής Ακρογιαλιάς για τὸ Νουμά. Έπειτα ο ύποφαινόμενος συνεργατης σας γιατι να παρεξηγηθῆ, πού μετά τὰ τραγούδια τής ακρογιαλιάς, τις άλλες δυε σειρές των τραγουδιών του «Τρελλά τραγούδια» και «Μωσαικά», και τέλος ό,τι γράφει, έχει τήν προθυμία τήν άδερφική να τὰ στέλλει στο «Νουμά» και μόνον εις αυτόν τὰ δημοσιεύει; Δέν είναι θαρρῶ άνάγκη από περισσότερα.

Σί φίλῶ
ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ

Από Πέμπτη σε Πέμπτη.

Υπουργός Έσωτερικών ο Ν. Καλογερόπουλος

Στοιωμοί. Αθήνα 1, Έπαρχίες 11.

Λαθωμοί. Αθήνα 5, Περαίας 6, Έπαρχίες 8

Κλεπιές. Αθήνα 3, Περαίας 5.

Απαγωγές. Αθήνα 2.

Ο ΦΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Μόλις πάτησε τὸ πόδι του στὴν Ἀθήνα ὁ Πρίγκη- πας Γεώργιος καὶ ἀμέσως τὸν παράλαβε ὁ κ. Ἀνοητόπουλος ὁ Κεχηναῖος μὲ τετράπηχο ἄρθρο του στὸ «Ἄστυ» εἰς Πρίγκηψ ἀπέναντι τῆς Ἱστορίας.

— Βλέπετε, εἴτανε γραφτό του τοῦ Πρίγκηπα νὰ πιάσῃ καὶ αὐτὸ τὸ ποτήρι ὕστερ' ἀπὸ τὰ τόσα ποὺ ἔπινε στὴν Κρήτη.

— Ἀποροῦμε πῶς τὸ «Νέον Ἄστυ» ξανατύπωσε ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Γιαννόπουλου τὸ λιβέλο ποὺ βρίζεται τόσο χασάπικα ὡς κ. Ψυχάρης.

— Ὁ Κακλαμάνος εἶναι φίλος τοῦ Ψυχάρη ἀλλ' αὐτὸς δὲ δικαιολογεῖται ἢ ἀντιφάσκει τὸν Κυρούση «Τοῦ φίλου μου τοῦ Κακλαμάνου.»

Πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροὶ ἐδῶ στὸν τόπο μας καὶ πόσο γλιόφαρα ποὺ ἀλλάζουν!

— Ἀπὸ τὸ ἄλλο φέλλο οἱ ἀναγνώστες μας θὰ διαβάζουν καὶ ἄρθρον τοῦ Ξανόπουλου στὸ «Νουμᾶ».

— Ὁ Ξανόπουλος ἀρνεῖται τὴν προσωρινὴ διαθεσιμότη- τα καὶ ξαναγυρίζει στὴν τάξη τῶ μαλλιαρῶν... μὲ ἀπλή- ρεις ἀποδοχὰς, καθὼς λένε στὸ στρατό.

— Τὸ σημερινὸ ἄρθρον τοῦ Λ. Σιγαννοῦ εἶναι ἡ ἀπαραί- τητη προσφώνησις ποὺ τοῦ γίνεται (τοῦ Ξανόπουλου δηλ.) ἀπὸ μέρος τοῦ «Νουμᾶ».

— Ὁ κ. Philéas Lebesgue ἔστειλε στὸ «Monde Helle- nique» μεγάλο κριτικὸν ἄρθρον γιὰ τὸν Παλαμᾶ.

— Τὸ ἄρθρον αὐτὸ θὰ δημοσιευτῆ ὕστερ' ἀπὸ μιὰ δυὸ βδομάδες καὶ θὰ ξανατυπωθῆ καὶ στὸ «Νουμᾶ».

— Δυὸ καινούρια δημοτικὰ βιβλία ἐτοιμάζονται: τῆς κ. Εἰρήνης Δανδρινῆ τὰ δηγήματα καὶ τοῦ κ. Παντελεὶ Χδρν, ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ, «Τὸ ἀνεχτίμητο» δράμα μὲ τρία μέρη, τραβηγμένο ἀπὸ τὴν παράδοση τοῦ «Γιο- φερκοῦ τῆς Ἄρτις» καὶ ὁ «Ξένος» ποὺ τυπώθηκε στὸ πε- ρασμένο φέλλο τοῦ «Νουμᾶ».

— Κάποιος ἤρως τοῦ βιβλιοπλάζαρου (ἐκδότης δηλ. δι- δαχτ. βιβλίων) παραπονιέται στοὺς «Καιροὺς» πῶς ὁ κ. Φί- λικπος Γεωργιανῆς ἐμποδίζει τὰ βιβλία του νὰ ἐπιπέσουν- νε στὸ Νηρό Ἄρτας.

— Δὲν ξέρομε ἂν ὁ κ. Γεωργιανῆς ἔκμε αὐτὴ τὴν ἀγαθὴ πράξη, μὰ ἂν τὴν ἔκαμε τοῦ ἀξίζει παράσημο.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Στυρ. Πασ. Καρδαμύλη. Τὸ φύλλο σοῦ πάλινται τεχτικά καὶ ἀποροῦμε πῶς δὲν τὸ λαβαίνει. Στείλε τὸ με τάρξισμα. Θὰ σοῦ γράψουμε.—κ. Ρ. Maas Μόναχ. Λά- βαμε τὴ συντροφίαν καὶ σὰς εὐχαριστοῦμε.—κ. Κρ. Πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροὶ! Κρίμα! —κ. Μ. Δυκ. Μόσκα. Θὰ δη- μοσιευτοῦνε στ' ἄλλο φύλλο. Θὰ σοῦ γράψουμε.—κ. Ἄλεκ. Μάρσ. Τραπεζοῦντα. Θὰ δημοσιευτῆ, κ. Γ. Π. Πιστ. Μιτωδάκη. Θὰ δημοσιευτῆ μὰ δὲ μὲ τὸ ψευδώνυμο... Κορνῆλιος Νέπωκ! Δὲν εὐρίσκει κανένα ἱωμαίτικο! —κ. Χαρ. Ἰντ. Παζό. Θὰ δημοσιευτῆ. Περιμένουμε τώρα καὶ τὴ γνώμη σοῦ γιὰ τὰ πολιτικά.

ΚΕΡΑΟΣ 352,245 ΔΡΑΧΜΩΝ

Ναὶ 352,245 δραχμὰς ἔδωκε μέχρι τοῦδε τὸ γραφεῖον τοῦ τραπέζομασίτου κ. Ἰω. Φωτίου εἰς τοὺς κιλιάτας του. Ἦτοι ἐκ τῶν ἀγοραστῶν λα- χμοφόρων ἑξαλογισμῶν ἐκ τοῦ γραφείου του ἔχουν κερ- δισαί διάφορα ποσά, ἀνερχόμενα εἰς τὸν στρογγυλὸν ἀριθμὸν 352,245 δραχμῶν.

Ὁ κ. Ἰω. Φωτίου θέλει ν' ἀναβιβάσῃ τὸ πο- σὸν τῆτος εἰς 1,000,000 δραχ. καὶ καλεῖ- τοὺς θέλοντας ν' ἀγοράσωσι τιαυτήν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ τυχερὸν γραφεῖον του, ὅπου πάντως θὰ κλη- ρωθῆ μετ' ἀμοιβῆς ὁμολογία τις καὶ τί χαρὰ νὰ εἶναι ἡ πρώτη μὲ τὰς 70,000 χρυσὰς δραχμὰς τὴν 17 Ἰουλίου ε. ἔ. ὅτε γεννήσεται ἡ κλήρωσις.

Ἐαυτοῦς ἐγγράφονται μίλη τοῦ ὑπο τὴν Προ- δρεῖαν τοῦ κ. Ἰω. Φωτίου «Ταμιευτηρίου» διὰ τὸν Λαὸν ἀναγνωρισθέντος διὰ τοῦ ἀπο 1 Ἰουλίου ε. ἔ. Β. Διαταγματος, μὲ διδράχμους μηνιαίας καταθέ- σεως.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1906

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Table with 4 columns: Category, Unit, 31 August 1906, 31 July 1906. Includes items like 'Εἰς μεταλλικὸν', 'Εἰς Τραπεζικὰ γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπεζῆς', 'Εἰς κεραμικὰ γραμμάτια διδραχμῶν καὶ μονοδραχμῶν', etc.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Table with 4 columns: Category, Unit, 31 August 1906, 31 July 1906. Includes items like 'Μετοχικὸν κεφάλαιον', 'Αποθεματικὸν κεφάλαιον τακτικὸν καὶ ἑκτακτὸν', 'Τραπεζικὰ Γραμμάτια ἐν κυκλοφορίᾳ', etc.

Ὁ Ὑποδιευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΗΣ

ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

τὸ ἓνα, κ' ἓνα φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, πουλιοῦντα τεὰ γραφεῖα μας καὶ στὸ Βιβλιοπωλεῖο Σακίτο- δδὸς Σιγαννοῦ, ἀντικρὸ στή Βουλῆ) τὴ κλάουρα β.- βλία: Τοῦ Ψυχάρη «Ὀνειρο τοῦ Γιαννίρη» (σελ. 268). Τοῦ Πάλλη «Ἡλιος καὶ φεγγάρι» (σελ. 120)

Τοῦ Φωτιάδου Τὸ «Γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννησις» (σελ. 405). Τοῦ Ἐφταλιώτη «Ἱστορίαι τῆς Ρωμιοσύνης» σελ. 320 καὶ «Μαζώχτρα, Βρουκόλακας κλπ.» (σελ. 269). Τοῦ Ἐρμονα «Τῆς Ζωῆς» (σελ. 194). Τοῦ Φιλίντα Γραμματικὴ τῆς Ρωμῆικης γλώσσας (μέρ. Α') (σελ. 96). Τοῦ Λόγγου «Δάφνης καὶ Χλόη» (χαρτοδε- μένο) μεταφρ. Ἡλ. Βουτιερῆδη (σελ. 86).